

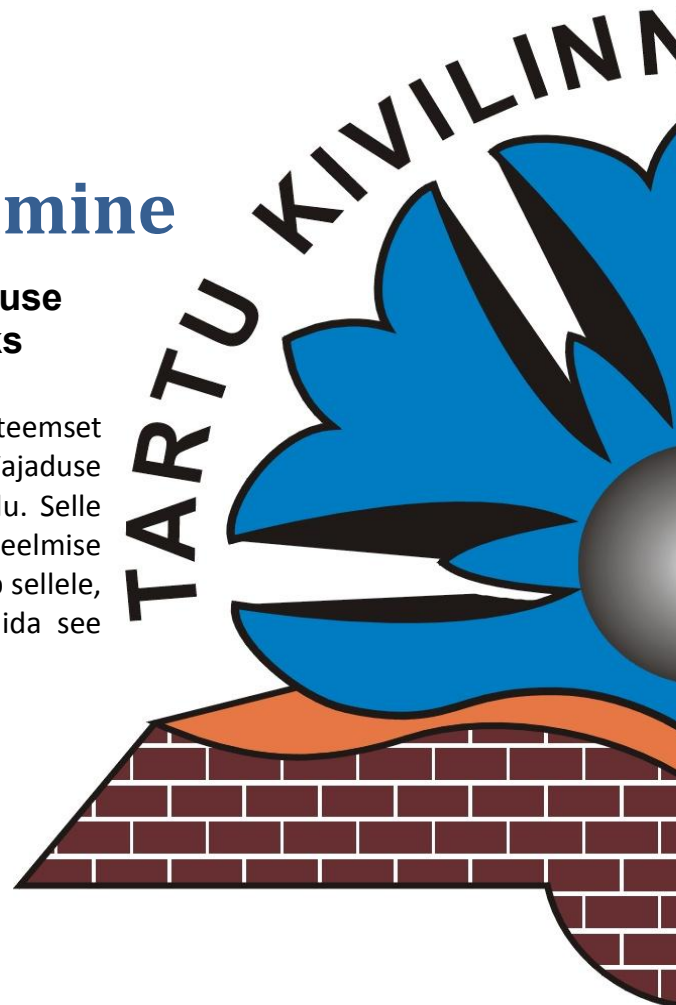

Tartu Kivilinna Gümnaasiumi väärtustevõrgu punumine

Väärtusarenduse analüüs TÜ Eetikakeskuse „Väärtuskasvatuse kool 2011“ konkursiks

Tartu Kivilinna Gümnaasium on teinud süsteemset väärtuskasvatusalast tööd alates 2009. aastast. Vajaduse tegeleda väärtuskasvatusega tingis igapäevane koolielu. Selle ajaga on jõutud palju ja samas üsna väheke. Meie kooli eelmise aasta väärtuseks oli hoolivus. Antud analüüs keskendub sellele, kuidas hoolivuse kui põhiväärtuseni jõuti, kas ja mida see muutis.

Tartu Kivilinna Gümnaasiumi koolipere
25/10/2011

Sisukord

Sisukord	2
Tartu Kivilinna Kool-õppiv, arenev ja loov	4
Väärtuskasvatus meie koolis	6
Kivilinna Gümnaasiumi põhiväärtused ja tee nendeni	8
Hoolivuse kasvatamine - plaanidest tegudeni	12
Hoolivusaasta tegevused sõnas ja pildis	15
Ühe väärtuse avaldumine koolikeskkonnas	24
Hoolivus-mis see meie jaoks tähendab?	24
Hoolivus koolikeskkonnas	26
Hoolivus õpetajas	32
Hoolivus õpilases	33
Kokkuvõte	36
Lisad	

Süün koolis on palju häid õpetajaid, meie kooli teeb erilisteks võib-olla see, et meie kool hoiab kokku, meil on koos palju üritusi (anonüümne, 5. klass).
Meie kooli teeb eriliseks see, et õpilasi on palju ja meie koolist võib leida parimad sõbrad, kellest parimaid olla ei saa (anonüümne, 5.klass).
Selle kooli teevad eriliseks palju arvuteid, raamatukogu, head õpsid, esimene koht Eestis ja head õppeained (anonüümne, 5.klass).
Väga paljud õpilased ei kiusa üksteist (anonüümne, 5. klass).
Ühke on õppida Eesti suurimas koolis (anonüümne, 5.klass)

Meie koolist teeb erilise kooli see, et meie koolis on suurepärase koolirahvas ning kool on väga ilus ja on Eesti suurim kool (anonüümne, 8.klass).
Meie koolist teeb erilise kooli, tema head õpetajad. Lisaks meil on kaks maja ja Eesti suurim kool. Suurte pool on väga mõnus, kuna süün on rahulik ja vaikne. Samuti tore koolipere (anonüümne, 8.klass)
Selle kooli teeb eriliseks see, et see on väga lahe ja ma armastan seda kooli. Süün on väga kenad aknad ja lift on ilus hõbedane ja väga hea staadion (anonüümne, 8.klass).

Selle kooli teeb eriliseks see et inimesi on väga palju, kuid samas on kodune tunne (anonüümne, 10.klass).
Süün on sõbralik õhkkond, kõik on väga abistavad teiste suhtes. Palju õpivalikuid - peaaegu iga inimtüüp leiab midagi, mis talle meeldib. Erilised üritused, mis on korraldatud väga vägevalt (anonüümne, 10.klass).
Kool on nii seest kui ka väljast väga ilus. On olemas lift ja väga ilus staadion. Kivilinna Gümnaasium annab hea haridust. Õpilased saavad täita oma eesmärgid seoses sellel huvialal, mis neile meeldib selles koolis (anonüümne, 10.klass).
Selle kooli teeb eriliseks see, et süün on head õpetajad ja väga inimlikud- saavad aru ja annavad võimalusi end parandada (anonüümne, 10.klass).

Proovin teha, et minu tundi tülles ei pea hirmu tundma. Luban lapsel väljendada oma tegelikku arvamust, kuigi see alati ei ole mulle meeldiv ning tekitab lisatööd (õpetaja hoolivusest).

Olen kogu elu lähtunud Piibli kümnest käsust, mis on olnud minu tegevuse aluseks eelmistel aastatel ja ka käesoleval aastal. Hoolivus, vastutus ja tarkus on kogu kümne käsu mõttest üks väike osa ning see ei ole midagi uut ega enneolematut (õpetaja väärtuskasvatusest).

Tarkus, hoolivus ja vastutus on õppe- ja kasvatustöö iseenesestmõistetav eesmärk. Hoolivus, tarkus ja vastutus väljenduvad vastastikusel suhtluses, seda nii õpetaja-õpilane, õpetaja-lapsevanem, õpilane-õpilane kui ka õpetaja-õpetaja suhetes (õpetaja väärtuste avaldumisest).

Üks on see mis on paberil. Ideaalis väljenduvad väärtused aga mitte suurtes loosungites, vaid reaalses tegevuses. Alates sellest, et märkad kolleegi ning õpilaste enda ümber. Oled salliv. Väiksed heateod, vastutulekud, teinekord kasvõi väike naeratus muudu keerulise võitu päevas, on olulised. Sellised hetki on, aga loomulikult saaks neid alati rohkem olla (õpetaja deklareeritud väärtuste väljendumisest).

Käsitlesin hoolivuse teemat igapäevaselt. Vestlesime lastega omavahel. Vestlesime koolipsühholoogi juuresolekul ja asjatundlikul juhendamisel. Julgustasin ja innustasin lapsi üksteist hoidma. Mängisime rollimänge. Klassis tekkinud tülide korral mängisime läbi olukordi, kuidas oleks võinud käituda, et tüli lahendada või isegi vältida. Püüdsin olla ise laste suhtes võimalikult hooliv ja tunnustasin lapsi, kui märkasin, et nemad mu eeskujuga järgivad (õpetaja väärtuskasvatusest).

Tartu Kivilinna Kool-õppiv, arenev ja loov

Tartu Kivilinna Kool – õppiv, arenev ja loov. See on meie moto. Moto, mis kirjeldab meid, seda kooli, seda koolimaja, selle õpilasi, õpetajaid, lapsevanemaid, kooli personali ja mõttekaaslasi. Tartu Kivilinna Gümnaasium on 25-aastane. Noor ja ambitsioonikas nagu üks noor kool olema peab. Me õpime iga päev midagi uut. Väärtuskasvatusalase tööga hakkasime süsteemselt tegelema 2009. aasta lõpus, kui jõudsimme äratundmiseni, et väärtuskasvatus on see, mida nüüd peame hakkama õppima. Seetõttu kirjutasime ka oma kooli missiooni ja visiooni sisse soovi olla väärtuspõhine kool.

Oma arengukavas oleme kooli põhimõtteid kirjeldanud järgnevalt: „Kool on haridusasutus, kus oluliseks arengumootoriks on koostöö ja partnerlus. Kodu, perekond, lapsevanemad on lapse arengu esmaseks suunajaks ja kooli ülesandeks on toetada lapsevanemaid laste arendamisel. Selle protsessi tulemuslikkus sõltub partnerlussuhete ja koostöö efektiivsusest, sest lapse seisukohalt on oluline, et kõik protsessi osapooled tegutseksid ühistest põhimõtetest lähtuvalt ehk lapse arengut toetav väärtussüsteem oleks ühtne. Sellest tulenevalt on Tartu Kivilinna Gümnaasium valinud väärtuspõhise kooli tee.“ Sellest lähtuvalt oleme sõnastanud oma missiooni ja visiooni järgnevalt:

Missioon:

Tartu Kivilinna Gümnaasium kui kvaliteetset konkurentsivõimelist haridust andev õppeasutus võimaldab õpilastele võimetekohase arengu turvalises, kaasaegses ja akadeemilises õpikeskkonnas ning kujundab neist hoolivad, toimetulevad, arenemisvõimelised ja terve eluhoiakuga elukestvad õppijad.

Visioon:

Tartu Kivilinna Gümnaasium on hästitoimiv väärtuspõhine kool, kus õpilasel on võimalik kujuneda terve eluhoiakuga isiksuseks ning vastutusvõimeliseks kodanikuks, kes austab oma riiki ja kultuuri.

Väärtuskasvatuse analüüsi tegelemise hakates tuli õpetajate tagasisidest ühe olulisema infona välja see, et nii mõnedki meie õpetajatest ei ole süvenenud visiooni ja ei kanna oma igapäevases töös seda ühiselt sõnastatud missiooni. Põhjus on selles, et õpetajad ei teadvusta ning seetõttu ka ei analüüsi igapäevaselt oma tegevust missioonist ja visioonist lähtuvalt. Miks õpetaja ei süvene ega kanna visioonis ja missioonis toodud väärtusi? Mida saaks teha, et ühiselt seatud mõtted ka igapäevaste tegevuste juures õpetajal silme ees püsiks? Ehk on abi keelest. Meie igapäevane

keel erineb kooli dokumentides kasutatavast keelest – seega ka väärtustealane töö kasutab teist keelt, kuigi on oma sisus siiski sama meelt. Kõik peavad kooli visiooni ja missiooni põimitud mõtet õigeks ja sobilikuks, kuid tavalisel tööpäeval kipub see igapäevaste tegemiste varju jääma. Kui aga tuua missioonis ja visioonis sõnastatud mõtted välja lihtsas keeles lahtiseletatuna, lühilausekena, märksõnadena – siis seostuvad need enam tavategevustega ja jäävad ka paremini meelde.

Väärtuskasvatusega tegelema hakates jõudis meie juhtmõtteks järgnev: *Tahame, et kõik lapsed tunneks end koolis turvaliselt ja iga laps saaks võimetekohast õpet. Hoolime oma kaaslastest ja märkame abivajajaid. Oleme toeks lapsevanemale. Vastutame oma tegevuse eest ja käitume vastavalt kehtestatud normidele.*

Selle kirjelduses on lihtsad soovid ja nägemus heast koolist ning õpikeskkonnast. Nendes lausetes on peidus meie missioon aidata õpilastel kasvada väärtuspõhises keskkonnas üldinimlike ja ühiskonnas tunnustatud väärtuste kandjateks.

Meie direktor, proua Karin Lukk, on kirjeldanud iga õpetaja tegevust ja rolli koolis, kui pusle tükki. Igaühel on vastutus terviku eest, igaüks annab võrdse panuse selleks, et tulemus oleks positiivne, vaatamata oma positsioonile või seisukohale. Tervik ei tööta, kui üks tükk on puudu või katki. Me tõestame iga päev, et see tervik-1464 õpilast ja sadakond õpetajat, veerandsada personaliliiget ning tuhandeid kodusid peab astuma ja enamasti astubki ühte jalga.

Võib-olla 25 aastat ongi see vanus, mil mõelda ja mõõta, kus me oleme, kuidas meil läheb ning kuhu minna edasi?. Kas meie pusle käib kokku? 25-aastaga on meie kool, mis on Tartu üks nooremaid üldhariduskooli, jõudnud selleni, et õpilased ütlevad uhkusega, kus nad õpivad. Esimest korda oma ajaloo oleme jõudnud õpilaste poolse tagasisideni, et me hoiame kokku, meil on hea kollektiiv ning hea haridus. 25 aastat on pikk aeg, et jõuda väärtuskasvatuseni. Kuid see on ka väga lühike aeg-see on vaid 2 koolipõlve. Kuid millised on meie väärtuskasvatuse tulemused seni?

Tartu Kivilinna Gümnaasiumis ei vasta õpetajad ja õpilased kõik koos, mis on meie põhiväärtused. Tihtipeale ei väärtusta me samu asju ja samal kujul ega püüa käituda sama põhjalikult oma tõekspidamiste järgi. Meil ei ole aukartustäratavat ajalugu, kus saaksime rääkida sadade aastate või ka aastakümnete pikkustest traditsioonidest. Meil ei ole lapsesõbralikku mööblit või suurt ja toetavat vilistlaskogu. Meil juhtub tihti, et õpilane rikub korda, eksib elementaarse nõude

vastu, on ebaviisaks või julm. Vahel juhtub seda ka õpetajatega. Meie tugevuseks on see, et kui midagi ette võetakse, siis tehakse seda süsteemselt ja planeeritult.

Kõik see eelnev on kiirelt antud hinnang ja mulje. Nagu meie direktor Karin Lukk tabavalt ütles, on see kool saavutanud noorelt palju, on sihikindel, julgeb enda eest seista, teab täpselt, mis on eesmärk ega kohku tagasi raskuste ees, pigem saab neist tuge. Väärtuskasvatus ja selle tulemuse analüüsimine on üks väljakutse, mille vastuvõtmine ei lase sellest enam loobuda.

Väärtuskasvatus meie koolis

Väärtuskasvatusalast tööd ning tegevusi meie koolis võib kirjeldada järgmise skeemiga. Keskseks on siinkohal kooli õppekava ning arengukava, mis on alusdokumendid koolis toimuvale. Keskelt pinnalt kasvab välja kolm suunda, mis on oma sisult küll sarnased, kuid siiski teistelt karakteristikutelt (sihtrühm, tegevuse kestus, sagedus, sügavus) erinevad.

Joonis 1. Väärtuskasvatusalase töö sihtgrupid ja tasandid.

Väärtuskasvatustöö on meie koolis peamiselt klassiõpetajate ning aineõpetajate kanda. Suurimat vastutust kannavad seejuures klassiõpetajad, emakeele ja kirjanduse õpetajad ning klassijuhatajad. Neil on metoodiliselt parimad võimalused, aga ka enim kontakte õpilastega. Tuge õpetajatele pakub direksioon, Õpiedukeskus, raamatukogu (väikeste majas), majandusjuhataja ning huvijuht õpilasesindusega. Kutsume oma ülekoollist väärtuskasvatusalast tööd „Väärtustevõrguks“. Ühelt poolt on see laen Hea Alguse koolituskeskuse koolituselt, teisalt hea metafoor, millega igäüks saab seostada seda tööd just niipidi nagu talle sobib. Olgu ta siis *võrku püütud, võrgutatud, võrgutam* või *võrku punumas*.

Igal poolaastal toimub ka „Väärtustevõrgu punumise“ koosviibimine, kus käivad koos vabatahtlikult järgnevalt toodud liikmed. See nimekiri ei ole suletud, igale koosviibimisele ootame sõpru ja kaasamõtlejaid, kes soovivad koolikeskkonnas näha samu väärtusi. Võrgupunujad on erineva ettevalmistusega ja erinevas eas õpetajad, kes kõik on andnud oma suure panuse ka antud analüüsi kirjutamisesse. Väärtustevõrgu töörühma kuuluvad hetkel: Elma Piirimägi-eripedagoog, klassiõpetaja; Anneli Jõgioja-eesti filoloog, emakeele ja kirjanduse õpetaja gümnaasiumis; Maie Kotka- pedagoog, koolipsühholoog; Kersti Näär-klassiõpetaja, inglise keele õpetaja; Evi Puhm-raamatukoguhoidja; Tiina Teppo - eripedagoog, eesti keele ja kirjanduse õpetaja; Ülle Talts-eripedagoog, õppejuht; Moonika Urb- filoloog, eesti keele ja kirjanduse õpetaja; Eneken Metsalu- loodusainete õpetaja põhikoolis, inimeseõpetuse õpetaja; Anna-Liisa Blaubrück - pedagoog, Õpiedukeskuse juhataja; Piret Arula- huvijuht, klassiõpetaja, õpilasesinduse koordineerija; Karin Lukk- pedagoog, direktor; Maria Abramova- eripedagoog, logopeed; Anne Orav-klassiõpetaja, võõrkeele õpetaja. Aluse pani väärtuskasvatustööle eelmine direktor, härra Ants Serk, kes kutsus kokku esimese töörühma, kuhu kuulusid eesti keele ja kirjanduse õpetajad Kadri Ottenson ja Annika Rebane, vene keele õpetaja Natalja Stanevitš, kehalise kasvatuse õpetaja Eve Seedre, bioloog Aigi Kikkas ning matemaatik ja infojuht Ardo Heinmaa.

Väärtuskasvatus peaks olema eelkõige kommunikatsiooniprotsess, kus lisaks enese väärtustest teadlikuks saamisele ja ümbritseva märkamisele arutletakse väärtuste üle (Sutrop, M., Harro-Loit, H., Jung, N. Väärtused ja väärtuskasvatus. <http://www.eetika.ee/687732>). Kuid meie saame öelda vaid, et tänu ühele aastale tööle väärtustega on meil kommunikatsioon mõningal määral tekkinud. Seni ei ole meil olnud avalikku väärtuste alast kommunikatsiooni. Täiel määral ei ole seda ka seni. Vahel kostub õpetajatelt küsimust: „Mis väärtustest me siin räägime, kui asjad on nii halvad?“ (mõnele probleemsele olukorrale viidates). Leiame, et see ongi

märkamine ja ka see on arutus ümbritsevas keskkonnas avalduva üle ning oma ootuste väljendamisest selle kohta. Siit on veel pikk tee minna, et jõuda eelpool nimetatud allikas kirjeldatud refleksiooni ja käitumise teadliku kujundamiseni. Kavatsime sel teel käia võiduka lõpuni.

Statistilist võrdlust paari aasta taguse üldtööplaani ja õppeaasta vältel toimuvate väärtuskasvatusalaste tegevustega koolis on lihtne teha-kõik, mis praegu tehakse on rohkem kui enne, sest varem ei tehtud midagi. Õpetajad on selle ajaga saanud juurde täiendkoolitusi, nad on teadlikumad väärtustest ja eesmärgistatud väärtuskasvatusest. Kas teooria ja õpetajate teadmised toetavad ning kasvatavad igapäevast panust töös lastega ja õpikeskkonnaga? Kuigi tundub, et väärtuskasvatusalasesse töösse on kaasatud paljud ning tegevusi on erinevatel tasanditel, on siinses skeemis (joonis 1) toodud vaid võimalused. Täpsed eesmärgid ja väljundid on kirjeldatud järgmistes peatükkides.

Aastate jooksul on Kivilinna Gümnaasiumi õpetajad olnud tegevad ka Tartu Ülikooli Eetikakeskuse juures Vabariikliku väärtusteprogrammi all tehtavates töötubades, seminarides ja konverentsidel. Osalesime „Väärtuste mängu” väljatöötamisel (K. Lukk ja T. Teppo), koolide väärtuskasvatusalaste printsiipide väljatöötamises (T. Teppo, K. Lukk ja Ülle Talts), väärtuskasvatusanalüüsi mudeli väljatöötamisel (A.-L. Blaubrück), Väärtusmängu koolitajate koolituses (A.-L. Blaubrück) ning seerias „Väärtuskasvatus koolis” seminaridel (ka esinejatena), väärtuskasvatuslike materjalide ja kogumike kaasautoritena (T. Teppo, A.-L. Blaubrück, Taimi Ruusmäe, Anne Orav).

Kivilinna Gümnaasiumi põhiväärtused ja tee nendeni

Meie kooli põhiväärtused on tarkus, hoolivus ja vastutus. Põhiväärtuste deklareerimiseni jõudsime läbi meie jaoks tavapärase otsustusprotsessi. Meie kooli suureks tugevuseks on süsteemne töö. Meie juhtimine ning otsustamine toimub demokraatlikel alustel ning vastavalt kvaliteedijuhtimise nõudmistele. Kõik otsused jõuavad alt üles läbi õpetajate ning ainekomisjonide esimeeste arendusnõukoguni, kus neid arutatakse, kinnitatakse või lükatakse ümber ning direktioon otsustab suuresti arendusnõukogu ettepanekuid. Niisamuti jõudsime ka põhiväärtusteni. Esimest korda kooli ajaloos, tõusis eelmisel aastal arutelu selle üle, millised on meie kooli põhiväärtused. Leidsime läbi erinevate arutluste, küsimustike ja vaidluste, et need

võiks olla tarkus, hoolivus ja vastutus. Need väärtused ja neile vastavad mudelid on kirjeldatud ka meie kooli väärtuste alases voldikus (lisa 1).

Väärtuste deklareerimiseni jõuti läbi erinevate töörühmade arutluste, mis toimusid kahe aasta jooksul. Me ei ole kaasanud oma väärtuste arutellu veel lapsevanemaid. Küll on väärtustest räägitud hoolekoguga, kuid laiemat arutelu vanematega kahjuks veel ei ole olnud. Samuti on siinkohal vajakajäämine kooli muu personaliga kommunikatsiooni osas. Mitte et me ei näe asju ühtmoodi vaid me ei ole kommuniqueerunud sellisel kujul ja viisil, mis lubaks öelda, et jah kogu kool tunneb, et tarkus, hoolivus ja vastutus on meie põhiväärtused. Need arutlused seisavad veel ees. Kas põhiväärtusteks jäävad ajast aega tarkus, hoolivus ja vastutus? Me ei tea. Kõik osapooled pole olnud veel kaasatud, kõik vaidlused pole veel vaieldud. Kool muutub ja meie koos sellega.

Kuna meil on suur kool on raske korraga 100 inimest panna koos reflekteerima, kuid pidevad huvigruppide vestlused viivad tasapisi kasvades välja ka laiemat arutluseni. Ka voldikus kirjeldatuni jõudmine algas ühest väiksest grupist (7 liiget), kes kaardistasid nende jaoks olulisemad probleemid ja tugevused koolielus ning hakkasid kujundama väärtusi kandva õpilase ja õpetaja mudelit. Algversioonist on praegune küll kõvasti edasi liikunud, palju muutunud. Ka üks põhiväärtustest-haridus, on asendunud tarkusega. Pärast esmase töögrupi töö analüüsimist koolipsühholoogi, sotsiaalpedagoogi ning väärtusvõrgu punujatega otsustati, et tarkus laiemat mõistena peaks katma ka hariduse kuid andma midagi enamat juurde.

On neid õpetajaid, kes vaatavad põhiväärtuste nimestikku ja neile tundub kõik õige. Suundutakse klassi, et lastega neil teemadel arutada, töötada ning neid suunata. On ka neid õpetajaid, kes leiavad, et see ei sobi üldse, küll on põhiväärtusi vähe, küll on neid palju. On veel neid õpetajaid, kes arutlevad pikemalt, mis on üldse väärtus ja pakuvad enesepoolt sisulisi ja äärmiselt huvitavaid definitsioone meie voldikus olevatele mõistetele (vaata arutlust lisa 2). Antud arutlust kui kahe inimese dialoogi ei ole küll meie väärtuste kandmise seisukohast analüüsitud antud töös, kuid selliste erinevates gruppides peetud arutluste põhjal ongi jõutud voldikus nimetatuni, mis pidevalt modifitseerub. Ja on veel osa õpetajaid, kes nõustuvad kooli põhiväärtustega, kannavad ise neid väärtusi, kuid käituvad õpilastega hoopis teisiti (gümnaasiumis tuleb rohkem esile). Õpetaja on iga päev oma töös sunnitud enda väärtusi kaitsma, korrigeerima või maha suruma, et tulemus oleks lapse jaoks parim. Vahel võib liigne hoolivus võtta ära vastutuse. Teinekord hoopis teistpidi.

2010.aasta küsitluses (lisa 3 küsitlus 2) küsiti õpetajatelt, millistest väärtustest nad oma töös lähtuvad. Küsimusele vastas 18 õpetajat (küsimustik anti fookusgrupile, kuhu kuulusid ainesektsiooni juhid, ainekomisjonide juhid, tugipersonal ning direktsiooniliikmed). Allpool toodud tabel näitab mitu korda nimetatud väärtust vastajad mainisid. Siit leiamegi enim nimetatud väärtuste hulgast tarkuse, hoolivuse ja vastutuse.

Tarkus	Hoolivus ¹ (sallivus, sõbralikkus, kaastunne)	Vastutus (ausus, kohusetunne)	Muud arvamused (toodud välja mainimiste sageduse järgi)
5 (27,7% vastanutest)	12 (66,6% vastanutest)	12 (66,6% vastanutest)	Sealhulgas (neist 2 vastajat nimetanud ühte sedasama või veel vähem) õigus, keskkond, väärikus, arusaadavus, püüd objektiivsusele, tervis, järjepidevus, süsteemsus, suhtlusoskus, eneseväljendus, töökus

Tabel 1. 2010. õppeaastal fookusgrupi küsitluses nimetatud väärtused, milles oma töös lähtutakse.

Nii nagu tabelist näha mainiti enim tarkust, hoolivust ja vastutust, mis andis aluse väärtuste deklareerimiseks, aga ka kinnituse senisele suunale. Töö jätkus väärtuste meeskonnaga väärtusi järgiva õpilase ja õpetaja mudeli kinnitamise suunas ning vastavate väärtuste kirjeldamiseks (voldikus, lisa 1).

Tartu Kivilinna Gümnaasiumis toimub aasta väärtuse valimine, millele õppeaasta jooksul enam rõhku pannakse, arendusnõukogu koosolekul enne õppeaasta algust ja see kinnitatakse õppeaasta esimeses õppenõukogus. 2010/2011 õa. Otsustasime, et lisaks igapäevasele isiklikule südametunnistuse järgi antud panusele, peaks ka ülekooliliselt väärtuskasvatusega tegelema. Oleme väärtuste defineerimisel lähtunud Eetikakeskuse materjalides nimetatud kirjeldusest: „Väärtused on soovide objektid, mis juhivad meie toimimist. Need on kõlbelised normatiivid, millel põhineb otsustus ja hinnang. Öelda, et mingi asi on väärtuslik, tähendab, et seda tahetakse omada, saada või teha“ (Koolide enesehinnangu mudeli alus, lk 4 www.eetikaveeb.ee/808935, külastatud 22.09.2011).

2010/2011.õ.a. põhiväärtuseks nimetati hoolivus. See kasvas välja arenduskogu töörühmade ettepanekutest. Arenduskokku kuuluvad meil lisaks direktsioonile suundade juhid ning ainekomisjonide esimehed, kes toovad sinna kaasa info oma valdkonna õpetajatelt.

¹ Kui üks vastaja oli nimetanud näiteks “hoolivus, armastus, turvalisus, sallivus”-lugesime selle üheks hääleks hoolivuse kasuks.

Töörühmades antakse hinnang eelneva õppeaasta eesmärkide täitumisele ja tööle ning seatakse uue õppeaasta eesmärgid, kõigi töörühmade ettepanekud liidetakse direksiooni nägemusele, mis esitatakse pärast töörühmade esinemist. Sellisel kujul tuleb ka välja väärtus, millele soovitakse enam rõhku panna uuel õppeaastal.

Hoolivuse, kui väärtuse, mida soovime tunda ja mille olemasolu tahame suurendada oma koolis, valimise ajendiks sai 2009/2010 õa. tagasiside küsimustikes õpilaste poolt kirjeldatud suur erinevat koolivägivalda kogenute hulk koolis.

2011/2012. õppeaasta põhiväärtusteks valiti samal teel tarkus, hoolivus, vastutus-töö kõigi kolme põhiväärtusega. 2011. aasta sügisel läbiviidud küsimustikus (lisa 3 küsimustik 3), millele vastas 47 õpetajat, tõid õpetajad välja järgmised põhiväärtused, millest nad oma töös lähtuvad. Loeme aususe vastustuse alla kuuluvaks või lugupidamise kaaslaste vastu hoolivuse alla, kuna nii on need ka meil väärtuste alases voldikus jaotatud. Järgnevas tabelis on näha mitu vastajat oli nimetanud vastavat väärtust 3-5 väärtuse hulgas, milles oma töös lähtuvad.

Tarkus	Hoolivus ² (sallivus, turvalisus, sõbralikkus, armastus)	Vastutus (ausus, kohusetunne)	Muud arvamused (toodud välja mainimiste sageduse järgi)
13 (27,66% vastanutest)	38 (80,85% vastanutest)	38 (80,85% vastanutest)	Suurim 4 korda nimetatud 8,5 % vastanutest Sealhulgas: järjepidevus (4), mõistmine (3), täpsus (3), positiivsus (2), innukuskirg (2), isiksuse eripära (2), avatus (2), objektiivsus (2), moraal, progress, tunnustamine, rahulikkus, humaansus, väärikus, algatusvõime, harjutamine, nauding, iseseisvus, õiglus

Tabel 2. Õpetajate väljatoodud väärtused, milles nad oma töös lähtuvad 2011.a küsimustiku põhjal

On rõõm näha, et küsimustikus on välja toodud enamuse (80,85%) õpetajate poolt hoolivus ja vastutus, kui väärtused, milles nad oma töös lähtuvad. Palju on ka neid, kes toonud lisaks välja väärtusi, mida otseselt ei ole meie deklareeritud väärtuste hulgas või millest ei ole ka voldikus juttu olnud, kuid siiski näitab üldary, et käiakse siiski üsna ühte rada, unustamata ka teisi olulisi väärtusi. Tulemus on ka sarnane aasta varem fookusgrupi poolt antud vastustega. Aastane töö

² Kui üks vastaja oli nimetanud näiteks "hoolivus, armastus, turvalisus, sallivus"-lugesime selle üheks hääleks hoolivuse kasuks.

väärtuste selgitamise ning sõnastamise ümber ei ole tulemust oluliselt mõjutanud. Võib öelda, et deklareerisime need väärtused, mida pidasime koos oluliseks. Võib vaielda küll selle üle, et „minu sallivus kaaslaste vastu on väärtuslikum ja sügavam, kui tema nimetatud hoolivus õpilaste vastu“, kuid tegelikkuses on siin taustaks siiski seesama ligimesearmastus ning me ei ole erinevusi siinkohal välja toonud.

On ka arusaadav, et õpetajad nimetavad ikka neid väärtusi, mida püüavad parasjagu õpilastes kasvatada. Kui vaadelda põhjendusi, mis antud väärtuste juurde toodi, olid need suures osas suunatud õpilasele või läbi eeskuju kasvatamisele. Siit võiks ju ka arvata, et enim väljatoodud väärtustega on ka enam probleeme.

Hoolivuse kasvatamine - plaanidest tegudeni

Klassijuhatajad aga ka aineõpetajad on süsteemselt hoolivuse teemat käsitlenud ja sellega tegelema paljudes erinevates ainetundides läbi õppeaasta. Suurimaks võiduks väärtuskasvatusele tähelepanu pööramisel saabki pidada iga õpetaja teadlikku panustamist eesmärgistatult väärtuste teadvustamisesse ja arutlusse väärtuste üle. Kui varasemalt määrasime igal aastal õppeaasta põhiväärtuse ja klassijuhataja tööplaan ning tund olid peamised kohad, kus need plaanid realiseerusid, siis eelmisel õppeaastal räägiti tehtust ja püüti tehtavat siduda hoolivusega. Meie analüüsil saabki hinnata kahte poolt, esimene neist on otsene küsimustikest välja tulev hinnang toimunule või olukorrale, teisalt aga ka järsult kasvanud väärtuskasvatusalaste ürituste ja tegevuste arv. Viimane näitab, et koolis saab muuta väga palju väga väikse vaevaga, kui vaid endale eesmärki seada. Meie hoolivuse aasta vajab väga väikseid lisaressursse nii ajas kui rahas. Kuid märgati seda igal tasandil nii nagu küsimustikest välja võib lugeda.

Vaatleme esmalt kõike seda, mis toimus aasta jooksul. Vaatleme protsessi ja tööd eesmärgi nimel. Hiljem püüame hinnata läbi küsimustike ka seda, kuivõrd eesmärgi poole jõuti.

Kui väärtustevõrku punuma hakati, mõeldi mõningatele tegevustele, mis tuleks koolis põhiväärtuste kasvatamiseks läbi viia või millega tuleks alustada. Väärtustevõrgu meeskond koostas nimekirja tegevustest ning vaatleme seda järgnevalt kommentaaridega kontrolllehe vormis. Siinkohal võtame üldnimekirjast vaid hoolivuse osa:

Planeeritud tegevused		Kontrollleht ja kommentaar	
Tasand	Tegevus	Mis vormis tehti?	Tegemata (põhjus)

Õpetaja tasand:	kovisoon (kogenenud õpetajate info noortele)	Klassijuhatajate metoodiline sisekoolitus kasvatustööst ning klassi kui kollektiivi ühtlustamisest (õp. T. Teppo) 2011/2012 õppeaastal klassijuhatajate kogemuste koad koolivaheaegadel (iga klassijuhataja esineb hea kogemusega)	
	5.-7. klasside väärtusvõrgu koolitus kevadel		Jäi ära, kuid püüame sel õppeaastal uuesti
	metoodilise materjali kogumine raamatukokku	Mapid raamatukogudes, 2011/12 õppeaastal ka suurte majas	
	õpetajate tervist toetavad tegevused ja võimalused	Õpetajate võrkpalli, ujumise ja võimlemise (ja tantsu-) treeningud (lisa 7), näitering ning lauluansambel, koolivaheaegadel käsitöö õpitoad Kooli tervisearengu komisjoni töö aktiveerumine ja uue komisjoni ning tegevuskava koostamine	
	lapsevanematega koostöö toetamine ja lapsevanema austamine	Klassijuhataja tasandil toimib.	Tegevus jääb nõrgaks. Vaid perekoolist on vähe. Lapsevanema kaasamisel vajame abi nii koolituse kui tegevuste näol.
	lastevanemate koolitamine	Gordoni perekool	
	Väärtusvõrgu meeskonna igaveerandised nõupidamised	Enamasti toimunud	
Õpilase tasand:	koolis nähtav info,	Kolmes kohas on väärtusi käsitlev stand Kodulehel on väärtuste kohta info	Seda on selgelt liiga vähe. Ka kooli televisiooni avalehel peaks olema väärtuste info, stende enam.
	tunnustus väärtuspõhise käitumise eest, Hooliva õpilase valimine	Toimus 5.-7. Klassides 2010/2011. õppeaastal. Sel õppeaastal kuni 12. klassini.	
	Suhtlemisring	Toimus 2010/2011 õppeaastal.	Sel õppeaastal vajab suuremat reklaami. Senine reklaam ei ole olnud piisav.
	Hoolivusest õpilaskonverents väärtusnädala raames	Toimus 2010/2011.õppeaastal. Ka sel õppeaastal plaanis kevadel	
	koolikeskkonna eakohasus ja	8.-12. Klassi majas väga hea	1.-7. Klasside majas on

	turvalisus		parandamisel.
	tegevus terveks päevaks	Õppetöö toimub ka laupäeviti suurte majas vähemalt kord kuus. Pärastlõunal on samuti koolimajas palju õpilasi nii õppimas, ringides kui ka mängimas mängudetoas või raamatukogus.	
Koolikeskkonna tasand	MÄRKA kaaslast! tunne koolis		Küsitluste tulemuses on küll esimesed märgid, kuid see on alles algus. Igapäevases koolielus ei tunne.
	Klassidele koolikeskkonda märkavad ja parandamisele suunatud ülesanded	Metoodilises mapis olemas. Õpilasesindus viis läbi küsimustiku hea õpikeskkonna kohta.	Vajab õpetajatele reklaami
	õpilasmavalitsuse kaasamine koolikeskkonna parandamisesse läbi klassiruumide korrastamise projekti	Õpilasesindus käib omal algatusel kontrollimas vahetusjalatseid, õpilaselikku riietust ning mokatubaka keelust kinni pidamist.	Klassiruumide korrastamiseni ei ole jõutud.
Lapsevanema tasand	nõustamine	Õpiedukeskus on reorganiseeritud. Koostamisel on ka koduleht, kättesaadavuse parandamiseks.	
	kaasamine		Lapsevanema kaasamisel vajame abi nii koolituse kui tegevuste näol.
Juhtkonna tasand	tunnustus õpetajatele ja õpilastele	Õpilaste osas on tunnustussüsteem olemas. Ka õpetajate tasandil sai tunnustussüsteem üle vaadatud ning klassijuhatajate tööd väärtustatakse enam.	
	üritused õpilastele ja õpetajatele	Kooli poolt on organiseeritud palju õppekäike ning õpetajatele ühisüritusi. Ka vanemad tihti kaasatud nii klassijuhataja tasandil kui ka ühisüritustes.	Vaja enam kaasata vanemaid õpilaste tunnustamise juurde.
	laste vaba ligipääs juhtkonnale	tagatud	
	lastevanemate tunnustamine	Läbi sõbraliku kaaslase ning tänukirjade olemas.	Alati saab enam

Tabel 3. Hoolimise aasta tegevused koolis, eri tasanditel; kontrollleht tehtust.

Kokkuvõttes võib öelda, et enamus tegevuste osas aastale seatud eesmärkidest sai täidetud. Kindlasti ei ole loobunud ka nendest mõtetest, mis praegu veel täitmata ning loodame, et tehtu jääb pidama. Loodame, et üritused, mis toimusid ja edukaks osutunud ettevõtmised leiavad kordamist suurema sihtgrupi poolt.

Tähtsaks osaks väärtuste suunas liikumisel on plaanidest väljapoole jääv – igapäeva elust tingitud olukordade ja probleemide lahendamise tähtsustamine. Märkamine, et midagi ei tööta sedasi nagu me õigeks peame. Näiteks sel õppeaastal oli meil suureks probleemiks 5.-7. klasside käitumine sööklas. Õpilased ei esitanud toidutalonge, valetasid, loopisid toitu, trügisid, tõuklesid ja rikkusid kaaslaste toitu. Kui korrapidaja õpetaja oli sellele tähelepanu pööranud ja juhtkonna abi palunud, hakkasid kõik 5.-7. klasside klassijuhatajad (kui vähegi võimalust ja aega oli) käima sööklasse korda pidama. Juhiti tähelepanu viisakusele, toitumiskultuurile, takistati korrarikkumisi ning reageeriti igale pahateole. Kolme nädalaga toimus suur muutus. Õpilased seisavad järjekorras rahulikult, talongid esitatakse või vabandatakse, puhvetis ei trügita ja korrarikkumistest teatatakse ka õpilaste poolt. Samamoodi oli meil raskusi poiste wc-de korrashoiuga. Pärast direktori ja majandusjuhataja vestlust kõigi 5.-7.klassi poistega kooli aulas, avaldati õpilaste poolt paljude poiste nimesid, kes olid wc-de rikkumisega seotud. Klassijuhatajad vestlesid nende õpilaste ja vanematega. Olukord on samuti suuresti muutunud.

Uskumine, et suudame muuta seda, mis meile ei meeldi ja kollektiivne töö selle muutuse nimel, toetavad igapäevaselt väärtuste järgi käimist ja tegutsemist.

Hoolivusaasta tegevused sõnas ja pildis

Selle õppeaasta alguseks sai valmis eelmisel õppeaastal alustatud väärtuste alase voldiku (lisa 1) kujundamine. See koondab meie väärtused, väärtuskasvatus alased eesmärgid ning kirjeldab õpetaja jaoks, kuidas neid teemasid käsitleda. Ka kooli kodulehele ilmus info väärtustest. Kui eelmisel õppeaastal keskendus seal olev info vaid hoolivuse teemale (kirjeldasime nii tegevusi, mis plaanis kui ka hoolivuse mõistet), siis sel aastal on kooli kodulehele ära toodud sama info, mis voldikuski: põhiväärtused ja nende laiendatud tähendus, väärtusi kandva õpilase, õpetaja ja kooli mudelid, kooli väärtuskasvatusalased eesmärgid ja ka mõni emotsionaalne lugu.

Suurimaks ülekooliliseks kordaminekuks võikski pidada kevadist Hoolivusaasta konverentsi. 25. mail toimus aulas tund, näidati, kuidas 1.-7. klassideni õpilased käsitlesid hoolivust

ainetundides. Mida mõeldakse ja kuidas toimitakse? Antud konverentsiga saab tutvuda: http://www.youtube.com/watch?v=TLc48i0kSvE&feature=channel_video_title. Sellel päeval vaatasime tagasi tehtule ja esinesid 1.-7. klassi noored, kelle tööd või tegemised olid jätnud jälje meie südamesse. Konverentsi kokkuvõtte on lisas 4. Ka sel aastal püüame kevadel aasta kohta kokkuvõtte teha. Loodame, et traditsiooniks saab ka vorm-südamlik külastus teise majja. Kui eelmisel õppeaastal käisid „väiksed” „suurtel” külas, siis loodame, et sel aastal läheb vastupidi.

Foto 1. Hoolivusaasta kokkuvõtte päev. 4. klassi väikesed filosoofid arutlemas hoolimise teemadel.

Teiseks traditsiooniks, konverentsi kõrval, loodame saada „Sõbraliku kaaslane” valimise. Igal õppeaastal valitakse Tartu Kivilinna Gümnaasiumis õpilaste hulgast kõige sõbralikum ja hoolivam õpilane. Selleks valivad õpilased oma klassist kandidaadi(d). Klassijuhataja koostab õpilaste abiga iseloomustuse(d). Iseloomustused esitatakse komisjonile, kuhu kuuluvad õppejuhid, raamatukoguhoidja, kooli hoolekogu esindaja, õpiedukeskuse esindaja ning võimaluse korral ka kooli direktor. Iga komisjonile esitatud õpilane ehk iga klassi esitatud kandidaat (kandidaadid) saab (saavad) tunnustuskirja. Tänukirja saab ka iga lapsevanem, kelle laps nominendiks esitatakse. Esitatud klasside kandidaatide hulgast valitakse iga klassikomplekti parimad (5. klassides 1, 6. klassides 1 jne). Hindamisel arvestatakse, et kandidaat: ei ole solvanud teisi sõna ega teoga, on oma käitumises eelkõige heatahtlik ning kaaslastest hooliv, on märganud kaaslaste muresid ja püüdnud neid toetada, julgeb avalikustada inetut käitumist, on osalenud või osaleb vabatahtlikus tegevuses (hindamisel ei arvestata

õppeedukust ning tulemuslikkust spordis). Valisime meie kooli 5.-7. klasside õpilaste seast kõige hoolivamad õpilased, kes pärjati tiitliga „Sõbralik kaaslane 2010“. Eelmisel õppeaastal ellu kutsutud „Sõbraliku kaaslane“ nimetamine liigub sel aastal „suurte majja“ üle. Sel õppeaastal valime kõige sõbralikumat kaaslast 5.-12. klasside õpilaste hulgas. Nende autasustamine toimub ka sel aastal Jõuluhommiku ühislaulmise eel.

Kolmanda traditsioonina kutsusime ellu väärtustenädala. Selle aasta väärtustenädala eesmärkideks on tutvustada ning teadvustada kooli väärtusi ning väärtuskasvatusalaseid eesmärke; väärtuste avaldumise märkamine ja väärtuste käsitlemine õpetajaskonnaga; väärtusi kandva õpilase, õpetaja ning kooli mudeli kinnitamine; väärtustevõrgu töögruppi töö tutvustamine ning laiendamine. Kui eelmise aasta väärtusnädal oli täiesti õpilase keskne ja sisaldas endas aususe teemat, mida käsitleti erinevates tundides, töögruppides, külalisesinejatega, siis sel aastal keskendusime õpetajale. Kuna väärtuste deklareerimiseni jõuti selle õppeaasta alguses, tundus sobilik ka nende väärtuste õpetajateni viimine. Analüüs sellest, kuidas seni on läinud ning väärtuste teadvustamine said peamisteks eesmärkideks.

Selle õppeaasta väärtusenädal toimus vahetult enne sügisvaheaega, mistõttu selle analüüsimine antud kirjatöö jaoks jääb ajalise faktori taha, kuid planeeritud on: direktori pöördumine õpetajaskonna poole, õppejuhtide pöördumised õpilaste poole, õpilasesinduse pöördumine õpetajate poole—nende kõigi kolme eesmärk on kutsuda üles märkamisele ja kaaslane hoidmisele. Toimub näiteringi etendus koolikiusamisest, ülekoolliline loovülesanne, mis väikeste majas keskendub õpilasele ja suurte majas õpetajale. Näiteks noorema vanuseastme ülesanne kannab nime. „Mis on tarkus, hoolivus ja vastutus õpilases?“ (Projektiivmeetod kolmel stendil; õpilane kirjutab valgele kujule peale tunnused, omadused, mis vastavad nt hoolivale õpetajale jne.). vanem aste keskendub sama küsimuse vastamisel õpetajale (foto 2). Nagu juba eespool oli mainitud said klassijuhatajad väärtustevõrgu voldikud, mida saavad kasutada klassijuhataja tunnis väärtuste käsitlemiseks. Toimub läbi e-kooli ka küsimustiku täitmine väärtuste osas eneseanalüüsiks ja refleksiooniks õpetajatele. Küsimustik on anonüümne ja toodud lisas 3 (kolmandana). Põhirõhk nädalal kulub aga väärtuskasvatusalastele üritusele klassis. Soovitatud on klassijuhatajatundi, õppekäiku, tegevust või päeva, hetke või mitut, mis kannavad endas väärtustega tegelemise soovi. Igalt õpetajalt ootame ka tagasisidet nimetatud sündmusest meetodiliste mappide täiendamiseks.

Foto 3. Metoodilised mapid väikeste maja raamatukogus.

Hoolivuse aasta lõpul on tihedaim mapp muidugi hoolivuse mapp. Seega võib öelda, et õpetajad leidsid tehtus ka jagamisväärset tulemust. Mappi on tulnud töid nii õpetajatelt kui õpilastelt. Märkimisvääremaiks nende seas õp T. Teppo metoodiline materjal, mis leidis äramärkimist TÜ Eetikakeskuse konkursil "Kirjandusteoste kasutamine väärtuskasvatases". Seal on ka palju esseid õpilastelt ning erinevaid töölehti leidmaks, märkamaks ning analüüsimaks hoolivust meis ja meie ümber.

Kooli näitering valmistas sel aastal ette koolikiusamise alase näidendi. Sellega astuti aasta lõpul üles 8.-9. klasside ees, kuid nüüd sügisel esinetakse sama etendusega ka 5.-7. klassidele. Etenduse autoriks on T. Teppo, kes antud etenduse käsikirja esitas ka TÜ Eetikakeskuse väärtuskasvatusalastest näidendite konkursile. Etenduse sisuline idee räägib koolikiusamise kaasnevast vastutusest-sellest, kuidas igaüks saab muuta ebameeldivat olukorda, kuidas meil lasub vastutus märgata ja sekkuda kiusaja tegevusse. Etendusega algversiooniga saab samuti tutvuda eelpool nimetatud lingil. Kuna näitering kasvab ning soov koolikaaslasli hoolivusele üles kutsuda on suur, tuli sel aastal näidendile juurde mitu tasandit ja õpilasnäitlejate arv peaaegu kahekordistus.

Sotsiaalpedagoog ning psühholoog viivad läbi alates eelmisest aastast suhtlusringi ning sotsiaalsete oskuste õpetamise programmi. Need kaks grupitööd toetavad mõlemad õpilaste suhtlemisoskuste, konfliktilahendusoskuste ning sotsiaalse kompetentsuse arengut. Selleks ei ole vaja eraldi ressursi. Selleks on vaja vaid julget peale hakkamist. Suhtlemisring on mõeldud 1.-4. klassi õpilastele. Nii neile, kel probleeme normidele ja tavadele vastava käitumisviisi leidmisel kui ka neile, kes naudivad kaaslasega suhtlemismängude mängimist. Sotsiaalsete oskuste õpetamise programmi läbis 2 klassi. Sel aastal püüame järgmistesse klassidesse jõuda. Programmis osaleb ühel veerandil klassijuhataja tunni arvelt terve klass.

Juhtkond on toetanud õpetajaid omalt poolt õpetajate läbipõlemise vältimiseks ning töörutiinile vahelduse pakkumiseks erinevate õppetöö väliste tegevustega. Meil töötab õpetajate näitering, õpetajate võimlemis- ja tantsuring, õpetajate laulukoor, tehakse ühiselt sporti (võrkpalli ja korvpalli treeningud). Õpetajate etteasteid saab kogu koolipere nautida erinevatel kooli aktustel või tähtpäevadel. Koos külastatakse ka teatreid ja kontserte. Õpetajate ühistegevuse uhkemaiks hetkeks oli kooli juubelikontsert, mil rahvatantsuga esines laval veerand õpetajaskonnast. Õpetajate ja õpilaste esinemist kooli juubelikontserdil võib vaadata sellel lingil: http://www.youtube.com/watch?v=EKPtg-0PH4A&feature=channel_video_title.

Kuna meie jaoks on oluline, et ka lapsevanem oskaks oma last õigesti suunata ning juhendada toimub meie koolis lastevanemate jaoks tasuta Gordoni perekool. Seda viib läbi vanema astme koolipsühholoog ning tegu on samuti populaarse ning vanemate arvates kasuliku ettevõtmisega, mis enam reklaami väga ei vajagi. Esimene Gordoni perekoolis tutvunud lapsevanemate grupp on juba mitu aastat käinud koos ka pärast kursuste lõppu nn perekлубi vormis.

Meie teineteise hoidmist ja kokkukuuluvust sümboliseerib ka traditsioon moodustada kooli sünnipäeval ümber kahe maja „Kivilinna kett”. Kõik meie õpilased ja õpetajad suunduvad veebruari kolmandal nädalal käsikäes ümber koolimajade ning hetkeks tehakse mõlemale koolimajale sümbolistik kallistus (lisa 5).

Eelmisel õppeaastal seadsime sisse ka murepostkasti ning e-posti (foto 4). Õpilastel ja õpetajatel, kõigil, kes soovivad on võimalik sinna oma tähelepanekuid, küsimusi või märkusi anonüümselt või avalikult jätta. Murepostkasti kirjadele vastused riputatakse stendile, kuid kiri trükitakse sinna anonüümsuse tagamiseks. Igas klassis on ka murepostkasti kuulutus ning viide

sellele. Postkast ise asub raamatukogu lugemistoas, kus lapsed käivad peamiselt peale tunde, kus on tihti rahu ja vaikus ning võimalus soovi korral ka varjatult kiri postitada.

Foto 4. Murepostkast mängu- ja lugemistoas.

Muutuseid oli ka väikseid: näiteks traditsiooniline kooli minimissi valimise loovuse voor sai endale nõ uue kuue. Kui varasemalt etlesid lapsed selles voorus, siis seekord leiutati abivahendeid puuetega inimestele. Mõeldi, märgati ja otsiti lahendusi nende jaoks, kel on igapäevaselt raskem toime tulla. Gümnaasiumi klassidesse ilmusid omanäolised sünnipäevade kalendrid, kujundatud õpilaste endi poolt. Nende abil ühiselt märgatakse oma kaaslasti. Korralise põrandate remondi käigus paigaldasime noorema astme kooli koridoridesse keksu- ja pallimängu ruudud (foto 6). Eesmärgiks koolikeskkonna eakohasemaks muutmine. Väga populaarsed olid ka saalihoki vahetunnid, mis võtsid spordiga nii mõnelgi noorel mehel võhma välja ning vähendasid vahetunni saginas tekkivad konflikte. Kooli õpilastele mõeldud päevik, sai sel aastal meile omase sinise ja rahvusliku kuue (lisa 6). Päevik sisaldab muuhulgas väärtustealast infot, aga ka töid õpilaste loomekonkursilt (kooli sünnipäeva auks filosoferiti oma kooliga seonduvatel teemadel). Majandusjuhataja tegi muudatusi kooli personalivalikus

ning tööülesannetes, et õpilasi võtaks vastu lahked garderoobitädid. Mõlemas majas on fuajees alati olemas inimene, kes külalisi aitab ja juhatab. Lapsi hommikul vastu võtab ning ära saadab. Ka arenguvestluste vormi viime lapsekesksmaks, rõhk läheb ka läbi kirjaliku ettevalmistuse lapse tugevustele, millele vestlus keskendub. Valmistame ette erinevatele vanuseastmetele sobilikud arenguvestluste läbiviimise uued vormid. Kooli eelmise aasta külalised Taavi Tõnisson ning Liina Vahter keskendusid ligimesearmastuse ning koolist hoolimise teemadele. 9. ja 12. klasside lapsepõlvemeenutuse päevad kandsid endas samuti vastutuse ja teineteise tunnustamise teemat.

Foto 5. Koridoride eakohasemaks muutmine keksumängude ja pallimängu alade abil (kokku 5 koridoris).

Igasse tegevusse, üritusse ja väljendusvormi on usinamad meist püüdnud siduda väärtuste üle reflekteerimise võimalusi. Need, kes veel ise ei tee, kuulavad aga teiste tehtut ning arutlevad selle üle.

2011. aastal läbiviidud küsimustikus (lisa 3 küsimustik 3), uuriti viimase küsimusena, mida õpetaja oli sel aastal klassis hoolivuse teemal teinud, kuidas teemat käsitletud. Küsimustikule vastas 47 õpetajat. Tulemused võiks jagada neljaks: metoodilist laadi (õppekavaga seotud tegevused), isiklik eeskuju, verbaalne ja kirjalik kommunikatsioon ning õpetajad, kes ei käsitletud hoolivuse teemat. Paljud õpetajad olid kasutanud erinevaid tegevusi ja nende häääl läks mitmesse kategooriasse.

Metoodilist laadi (või õppekavaga seotud) tegevused	Isiklik eeskuju (sh hinnangute andmine)	Verbaalne kommunikatsioon või kirjalikud analüüsid	Ei käsitletud, ei toonud välja (sh uued õpetajad)
---	---	--	---

10 juhul 19,2% vastanutest	9 juhul 17,3% vastanutest	31 juhul 59,6% vastanutest	8 juhul (4) 15,4% vastanutest
Näiteks vastused: ainetundides, vahetundides, rollimängudes, sageli aluseks mõni kirjandusteos, film või etendus, tegime rühmatööna plakateid ja analüüsisime neid; tegime plakati; 8. kl vestlusteema "Halastus", kirj.õpiku tekstid. 9.-12. klassis erinevate kirjandusteoste ja loovtööde kaudu; Tõllehed Kirjandus Rollimängud; näidendis; Tegime rühmatöid, mängisime rollimänge; Õppetöös jooksvalt sobiva teema juures, ühisüritustes lastevanematega	Näiteks vastused: Proovin teha, et minu tundi tulles ei pea hirmu tundma; Luban lapsel väljendada oma tegelikku arvamust, kuigi see alati ei ole mulle meeldiv ning tekitab lisatööd; Eeskju(-de) kaudu. Erinevate kultuuride väärtussüsteemide tutvustamise kaudu; Olin ise hooliv; Püüdsin olla ise laste suhtes võimalikult hooliv ja tunnustasin lapsi, kui märkasin, et nemad mu eeskju järgivad	Näiteks vastused: Läbi arutelude, klassijuhatajatundides. Vestlustel pidevalt räägime hoolivusest, suhetest inimeste vahel; Suhtluse vormis; Rääkisime tundides; Mõtestasime üheskoos selle iga kandi pealt lahti ja lõime hoolivuse teemalisi maalikompositsioone; Arutelud; situatsioonide analüüs; Püüan seda teha iga päev natuke... vahel väikese lausejupi, teinekord pikema vestlusega	Näiteks vastused: Minu sõnum õpilastele oli: hooli endast; Hoolivus, vastutus ja tarkus on kogu kümne käsu mõttest üks väike osa ning see ei ole midagi uut ega enneolematut; Olin koolist eemal; Olen uus õpetaja; Hoolivus (hoolimine) peab olema igapäevaselt tunnetatav, see peab olema koolielu tavapärase osa

Tabel 4. Õpetajate poolt toodud võimalused, kuidas käsitleti eelmisel õppeaastal hoolivust ainetundides.

Vastustest oli ootuspäraselt enim kasutatud vorm kommunikatsioon. Tõime eraldi välja vastuse eeskju, kuna teadlikku enda käitumise jälgimist ja isikliku eeskju rõhutamist peame oluliseks. Võib ju arvata, et õpetaja kes viib läbi vestlusi ja arutelusid väärtuskasvatuse teemadel on ka ise eeskjuks, kuid teadlikult sellele tähelepanu pööramine tundub siiski olevat eraldi märkimisväärne. Küsitavaks jääb, kas see 15,4 (või 7,7 %) vastanutest, kes ei oska välja tuua konkreetselt mingit tegevust või ütleb, et ei teinud seda, ei kanna meiega sama nägemust väärtuskasvatusest või peab seda nii loomulikuks, et vestluse mainimine ei tundugi vajalik?

Kuna küsitlus oli uurijate jaoks anonüümne, siis kahjuks ei saa siinkohal teha täpsustusi. Näiteks õpetaja vastus: „Pidev vestlus“, kas see tähendab, et igas tunnis teema käsitlemist, iga vestlus seoti hoolivusega, igas konfliktis ja selle lahendamisel viidati hoolivusele või õpetaja tühimust teemast? Samuti tekitab küsimusi vastus: „rollimängud, näidendid“. Kui on tegu erinevate meetodilist laadi materjalidega, mis klassijuhataja on välja töötanud, siis oleks suurepärane kui ta neid materjale ka jagaks. Kuid me ei saa antud juhtumi puhul küsida, kas vastavad materjalid on ka mappidesse edastatud.

Antud küsimustiku tulemusi ja selle võrdlust eelmisel aastal läbiviiduga käsitleme kindlasti talvisel vaheajal sisekoolitusel. Samuti on klassijuhatajatel vaheaegadel kogemuste koad, mis annavad võimaluse oma edukate tegevuste tutvustamiseks.

Ühe väärtuse avaldumine koolikeskkonnas

Kooli deklareeritud väärtused on tarkus, hoolivus, vastutus. Kuna me nimetasime eelmise aasta hoolivuse aastaks, siis see on ka väärtus, millega oleme enim tööd teinud. *Kas meie töö kandis ka vilja? Kas õpilased ja õpetajad pöörasid enam tähelepanu hoolivale, lugupidavale käitumisele. Mis tähendab hoolivus meie õpetajate jaoks? Kas hoolivus on üks nendest väärtustest, mida nad arvavad end enim jälgivat? Kas hoolivus on üks neist väärtustest, mida õpilased tunnevad, et õpetajad enim järgivad ning mille avaldumist jälgivad? Kas hoolimine on üldine ja meie kooli kollektiivi liitev?* Küsimusi, mida kontrollida on palju. Ka küsimustikke ja erinevaid uurimus võimalusi on palju.

Hoolivus-mis see meie jaoks tähendab?

Väärtustevoldikusse kirjutasime hoolivuse selgituseks järgmised mõisted: emotsionaalne tervis, ligimesearmastus, turvalisus ja kõlbelisus. Kuid siis puudusid veel 2010.a ja 2011.a küsimustiku tulemused, seega peaks siinkohal tooma voldikusse samuti ära selle nägemuse, mis õpetajatel küsimustiku alusel hoolivusest oli.

2010. aasta küsimustikus (lisa 3 küsimustik 2) palusime õpetajatel hoolivuse all kirjeldada, mis see nende jaoks tähendab või kuidas see koolikeskkonnas väljendub. Jagasime õpetajate poolt kirjeldatud väited kolme kategooriasse, koondades need, mis tundusid sarnased. Definiitsioonid/seletused hoolivusele kui mõistele jagunesid järgmiselt ning vastavate väidete hulk vastajate koguarvust on toodud selgituse järel:

1. Tolerantsus (teistega arvestamine, nende mitte kahjustamine, lahkus, abivalmidus, ligimesearmastus jms)-72,5%
2. Turvaline keskkond (abivajajate aitamine, kahjustamisest hoidumine, usalduslikud suhted)-20%
3. Kõlbelisus (normide täitmine, viisakus)-7,5%.

Kindlasti ei saa teha eelpool toodust järeldust, et õpetajad hindavad tolerantsust enam kui kõlbelisust. Eelpool toodud jaotuse esinemissagedus näitab pigem, millega meie jaoks hoolivus esmaselt seondub. Väärtuste voldikus on õpetajate poolt koostatu: „Väärtusi kandva õpetaja mudel, keda iseloomustavad: innustunud ja paindlik õppetegevus (kaasaegsed õppemeetodid tasakaalus klassikalistega), sügavad ainealased teadmised ja lai silmaring, enesetäiendamise soov, avatus uuendustele ja loovusele, väärtuspõhise õpikeskkonna kujundamine; *lugupidav suhtumine igasse õpilasesse, lugupidav käitumine kolleegi suhtes, austav suhtumine*

lapsevanemasse ja õpilase peresse, lojaalsus oma koolile; objektiivsus hindamisel ja hinnangute andmisel, austav suhtumine eesti keelde ja kultuuri, lugupidav suhtumine oma riiki ja rahvasse, lugupidav suhtumine teistesse rahvastesse ja nende kultuuri, avatus demokraatlikele väärtustele“ (kaldkirjas on toodud hoolivuse osa).

Neist neljast hoolivat õpetajat kirjeldavast nõudest on esimese küsimustikuga võrreldes jäänud välja kõlbelisuse ja turvalisuse osa. Samas on viimased liikunud väärtuskasvatusalasesse missiooni (lk 4; lisa 1). Kõlbelisus ja turvalisus on primaarsed ja seetõttu saanud ka olulisema positsiooni. Samuti on kirjeldatud enam käitumist, mitte isiksuse omadusi (nagu lahkus, abivalmidus jms). Viimane on ka arusaadav, kuna läbi mudeli kirjeldamise saab ikka rohkem nõuda seda, mis puudutab käitumist.

2011.a. küsimustikus (lisa 3 küsimustik 3) küsisime, millise väärtusega peaks koolis enim tööd hakkama tegema. Hüpoteesiks oli siinkohal, et enim nimetatakse hoolivust, kuna hoolivuse aasta on välja toonud kitsaskohad ning selle teema käsitlemine on enim olnud aktuaalne. Samas võib antud küsimus tuua välja ka selle väärtuse, mis seostub valdkonnaga, kus õpetajad tunnetavad enim probleeme.

Tulemused jagasime analüüsiks põhiväärtuste alusel.

Tarkus	Hoolivus ³ (sh austus)	Vastutus (sh kohusetunne, ausus)	Muud arvamused kokku (kõik mainitud üks kord)
1	24 (51% vastanutest)	26 (55,3% vastanutest)	Mõistmine, reeglid, rahu, täpsus, inimlikkus, õpetaja, kes ei kaeba teiste peale; isikupära; kõik väärtused

Tabel 5. Õpetajate hinnangud väärtusele, millega tuleks enim tööd hakata tegema.

Järeldada võiks eeltoodust, et suurimaks probleemiks on hoolivus kaaslaste vastu ning vastutus oma tegude eest. Või, et me oleme oma väärtuskasvatuse ideede tutvustamisel suutnud leida tuge arvamusele, et need kaks väärtust igal juhul on meie koolis prioriteetsed. Rõõmustada ju võiks, et tarkus ning sellega seonduv ei ole mainitud probleemina.

Kuid üks pool on see, mida õpetaja ise arvab sellest, kuidas ta käitub või peaks käituma, teine pool aga see, mida õpilane tajub.

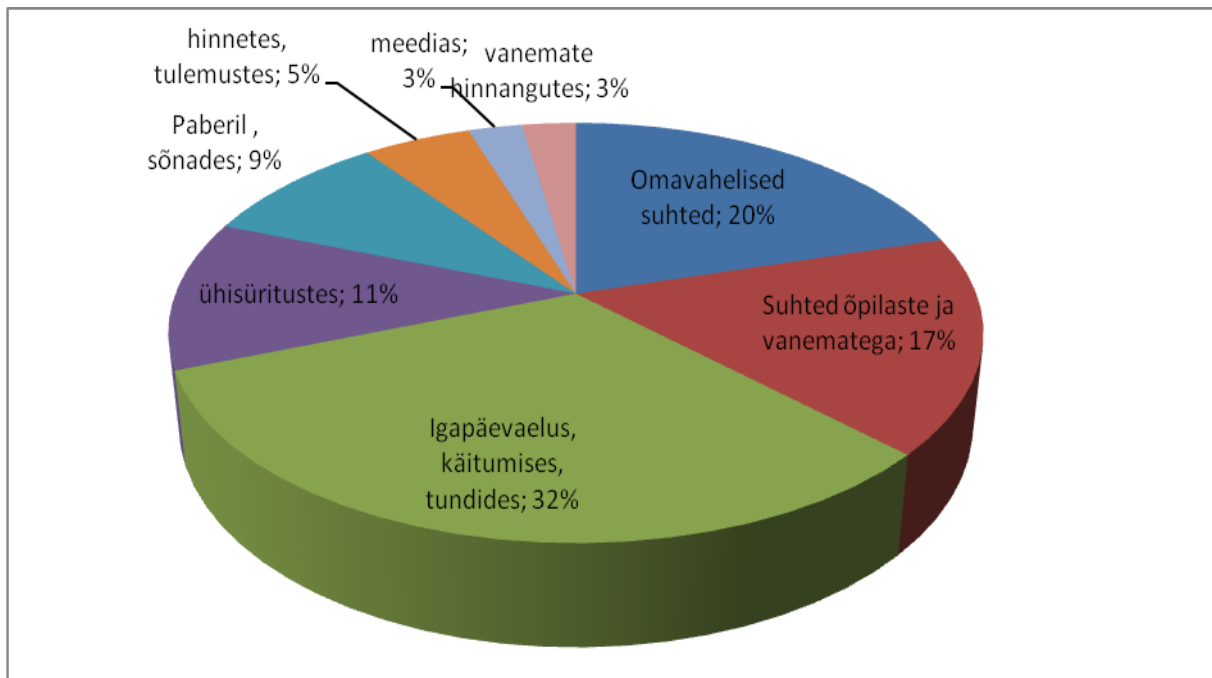
³ Kui üks vastaja oli nimetanud näiteks "hoolivus, armastus, turvalisus, sallivus"-lugesime selle üheks hääleks hoolivuse kasuks.

Hoolivus koolikeskkonnas

Kui vaadelda koolikeskkonnas ringi, siis meil ei ole uksi, mida ka kõige väiksemad lapsed suudaksid iseseisvalt ja lihtsalt avada, kuid meil on tuletõkke ukсед, mis on alati kinni- nii nagu päästeamet ette näeb. Meil ei ole mööblit, mis oleks lapse füsioloogiaga suurepäraselt sobituv ja kasvaks koos lapsega, kuid meil on klassiruumides kvaliteetne valgus, tehnoloogilised vahendid ning lugemisnurgad. Meil on koolimaja, mis ei ole ehitatud koolimajaks (tegu on nõukogudeaegse sõjaolukorras koolist haiglaks modifitseeruva projektiga), kuid meil on väikeste jaoks palju jooksu-, ronimis- ja keksu- või pallimänguruumi ning suurtele sobilikud istumis- ja vestlusnurgad koos kaasaegse kunsti ning värvilahendustega. Meil ei ole õpetajatuba, kus õpetajad saaksid lõõgastuda kõik koos või infovahetunde, kuid meil on suurepäraselt toimiv ainesektsioonide töö koos ainekeskustega ning koolisisene infosüsteem, mis töötab laitmatult. Jah, meil on koridorides korrapidajad ja nad on enamasti ka kahekesi kohal. Sest siis leiab laps õpetaja, leiab abi ja on järelvalve all. Võib-olla ongi nii, et kui ühe kooli jaoks on turvalise koolikeskkonna mõõdikuks turvamehe puudumine, siis teiste jaoks on see hoopis turvamehe olemasolu.

2011.a. küsimustikus küsisime õpetajatelt, kus kohas koolis väljenduvad deklareeritud väärtused. Vastused on toodud allpool skeemina. Omavahelised suhted on antud skeemil suhted õpetajate vahel või ka õpilaste vahel. Eraldi oli toodud välja õpilane-õpetaja või õpetaja-lapsevanem tasand. Õpetajate hinnangul väljenduvad meie deklareeritud väärtused koolikeskkonnas enim igapäevaelus, õpetajate ja õpilaste käitumises ning tundides toimuvas. See näitab ka, et suur hulk meist leiab, et väärtused, mis oleme deklareerinud on ka need, mis tegelikkuses igapäevaelus väljenduvad. Siinkohal oleks vaja jälle täpsustavat uuringut selle kohta, kuidas täpselt igapäeva elus või suhetes hoolivus või vastutus ilmnevad. Millest seda tuntakse?

Antud küsimustik näitab, et õpetajad hindavad väärtuste väljendumist enam käitumises, suhetes ning igapäevastes tegevustes koolis. Koolikeskkonda, tulemusi aga ka meediat või dokumenteeritud väljendusvorme nimetatakse harvem.

Joonis 2. Õpetajate hinnangud deklareeritud väärtuste väljendumise kohta 2011.a küsimustiku põhjal.

Enim tunnevad õpetajad väärtuste väljendumise kohana igapäeva elu, korda vahetundides, sööklas ja tundides, õpilaste ja õpetajate käitumises, suureks peegliks väärtuskasvatusele on veel ka suhted ja suhtlemine ning ühisüritused.

Ühelt poolt näitavad antud küsimuse vastused, kus õpetajad näevad väärtuste väljendumist koolikeskkonnas, teiselt poolt võiks selle järgi vaadelda ka kus nimetatud väärtused ei väljendu. Viimast võib võtta nii negatiivse kui ka positiivse hinnanguna. Näiteks vastus: „Paberil!“ võib tähendada nii seda, et deklareeritud väärtused on selgelt dokumenteeritud kui ka seda, et õpetaja jaoks on need vaid deklareeritud ja kirjalikult väljendatud, kuid mitte tegelikud väärtused. Selle vastuse tausta uurimiseks oleks vaja selgitavat küsimustikku või siis intervjuusid uurimaks täpsemalt väärtuste väljendumise probleeme.

Kõige olulisema tagasiside oma tegevusest saame õpilaste tagasiside küsimustikest (lisa 3 küsimustik 1), mis täidetakse 5. 8. 10. ja 12. klassi õpilaste poolt igal kevadel. Ka nende tulemused töödeldakse ja analüüsitakse. Sel õppeaastal oli esimene kord, kui saime küsimusele, mis on meie koolis erilist (avatud küsimus) vastuste seas kuulda, et on ühtekuuluvustunne ja hoolimise teineteise vastu. See on suur samm edasi. Võime öelda, et on õpetajaid ja õpilasi, kes tunnevad seda, et neid märgatakse ja kes märkavad kaaslasi. Kas see oli hoolivuse aasta tulemus või oli tegemist eriti kokkuhoidvate klassikollektiividega? Kriitikat ja süvitsi analüüsi saab alati

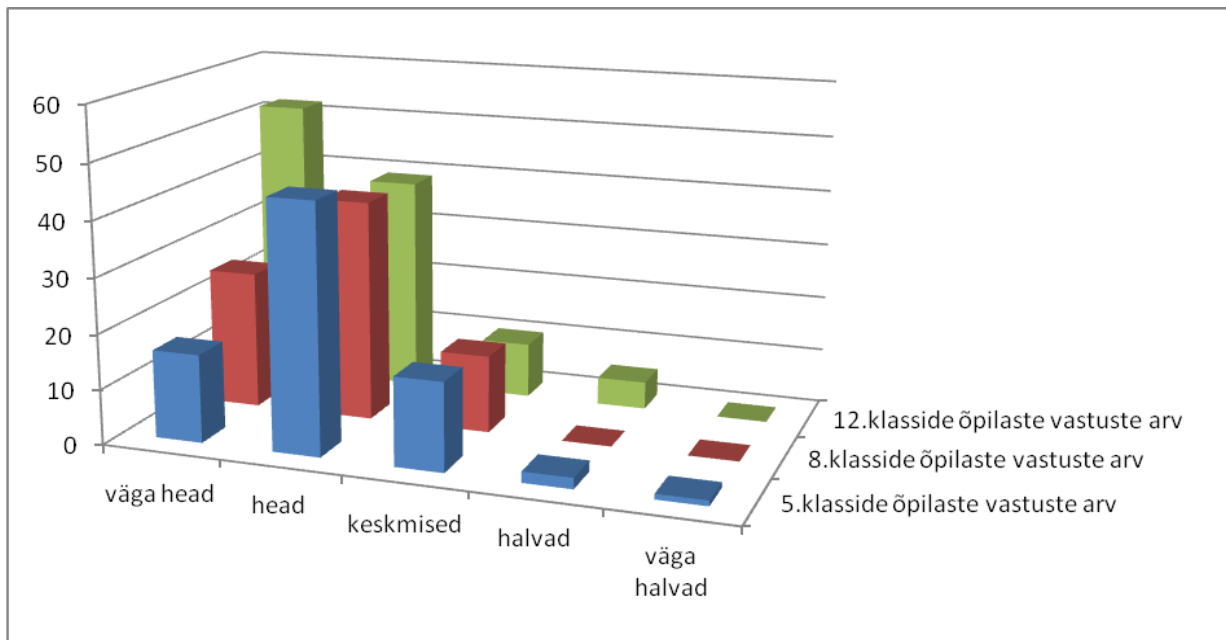
teha, kuid arvestades, et esimest korda tagasiside küsimustikes üldse selliseid tunnuseid meie kooli kohta mainiti, on järelikult mingi muutus toimunud. Tulemuste analüüsimisel on võetud küsimused, mis on otseselt väärtustega seotud (välja jäi õppekavuline, päevakavuline, rahulolu õpitulemuste ja teadmistega jms). Vaatlesime suhteid klassis ning kooli erilisusena nimetatud ettepanekute hulgas toodud tagasisidet suhetele õpilaste või õpetajate käitumisele. Kahjuks ei saa me veel anda teada tulemusi, mis tulevad sel kevadel- kui on kaks aastat tehtud tööd hoolivuse ning väärtustega üldiselt. Loodetavasti kajastub meie väärtuskasvatusalane töö ka järgmistes tagasiside küsimustikes.

Küsimustikule vastas 80 õpilast 5. klassidest, 79 õpilast 8. klassidest, 103 õpilast 10. klassidest ning 106 õpilast 12.klassidest. Kuid küsimused olid kohati veidi erinevad. Näiteks ei hinnanud 10. klassi õpilased oma klassi suhteid, kuna tegu on täiesti uue klassikollektiiviga; 12. klassides ei hinnatud kiusamise sagedust. Esimese küsimusena vaatleme suhteid klassikaaslastega. Võimalus oli valida tabelis toodud hinnangute vahel, toodud on ka vastanute arv, protsent üldarvust ning vanuseastmete kaupa tulemused.

„Missugused on sinu suhted klassikaaslastega?“	5. klasside õpilaste vastuste arv ning protsent koguhulgast	8. klasside õpilaste vastuste arv ning protsent koguhulgast	12. klasside õpilaste vastuste arv ning protsent koguhulgast	Kokku õpilaste vastuste arv ning protsent koguhulgast (265 vastanut)
väga head	16; 20%	25; 31,65%	52; 49,06%	93; 35,09%
head	45; 56,25%	40; 50,63%	39; 36,79%	124; 46,79%
keskmised	16; 20%	14; 17,72%	10; 9,43%	40; 15,09%
halvad	2; 2,5%	0	5; 4,72%	7; 2,64%
väga halvad	1; 1,25%	0	0	1; 0,39%

Tabel 6. Õpilaste hinnangud suhetele klassis 2011.a tagasiside küsimustiku põhjal

Eelpool toodust saab järeldada, et peaaegu 82% küsimustikule vastanud õpilastest peab suhteid klassis väga headeks või headeks. Seejuures on õpilaste arv, kes hindavad suhteid halbadeks või väga halbadeks üsna väike. Tabelis on näha, et kasv on keskmistest suhetest väga heade suunas õpilase kasvades. Antud tabeli illustreerimiseks toome ära ka joonise, mis näitab hästi, kuidas enamik õpilasi peab suhteid pigem headeks.

Joonis 3. 5., 8. ja 12.klasside õpilaste hinnangud suhetele klassis 2011. a. tagasiside küsimustiku põhjal.

Kui äärmusi ei vaata, siis on hinnangud stabiilsemad, kuid 12. klassi õpilasi võib antud hinnanguid andes mõjutada emotsioonid, mis seotud koolist lahkumisega.

Järgmiseks küsiti õpilaste seas kiusamise ja narrimise kohta. Kuigi kohati need küsimused mõõdavad sama kategooriat, on siiski erinev üldine hinnang suhetele klassis ning konkreetsele probleemsele valdkonnale.

„Kas klassis esineb kiusamist või narrimist?“	5. klasside õpilaste vastuste arv ja protsent koguhulgast	8. klasside õpilaste vastuste arv ja protsent koguhulgast	10. klasside õpilaste vastuste arv ning protsent koguhulgast	Kokku õpilaste vastuste arv ning protsent koguhulgast (262 vastanut)
üldse mitte	4; 5%	3; 3,8%	37; 35,92%	44; 16,79%
ainult üksikud juhtumid	22; 27,5%	32; 40,51%	48; 46,6%	102; 38,93%
vahetevahel esineb	37; 46,25%	24; 30,38%	17; 16,5%	78; 29,77%
sageli esineb	7; 8,75%	15; 18,99%	0	22; 8,39%
seda juhtub praktiliselt iga päev	10; 12,5%	5; 6,33%	1; 0,97%	16; 6,11%

Tabel 7. Õpilaste hinnangud kiusamise ja narrimise sagedusele klassis 2011. a tagasisideküsimustiku põhjal.

Muret tekitavalt suur on nende õpilaste arv, kes hindavad kiusamise ja narrimise sageli esinevaks. Samuti on hirmutav 5. klasside kiusamist igapäevaselt kogenute või nägevate õpilaste arv. Kuna 5. klassides oli tegu suurte probleemidega tegime klassikollektiivides muutusi sel sügisel ning loodetavasti saab lisaks tugispetsialistide sekkumisele sellest paremuse poole viiv kogemus. Ka siin on näha loomulik tendents, et suhted klassikollektiivis paranevad.

Lisaks kinnistele küsimustele on tagasiside küsimustikes ka avatud küsimused kooli erilise ning parandusvaldkondade kohta. Vaatleme esimesena vastuseid küsimusele, mis teeb kooli eriliseks. Valdav osa vastuseid keskendub objektiivsele kriteeriumile-kooli suurus, kaks maja. Kuid ootamatult palju nimetati ka häid suhteid või sõbralikke õpetajaid kui kooli erilist külge. Huvitav on antud tulemuste juures see, et siin on välja otsitud kõigist vastustest vaid väärtustega seotud hinnangud, kuid neid oli siiski äärmiselt palju.

„Mis teeb meie koolist erilise kooli?“	5. klassid	8. klassid	10. klassid
Vastused, mis kiidavad õpetajaid (sh head, sõbralikud, toredad, targad õpetajad, hästi õpetavad õpetajad, targad õpetajad, hea tase õpetamisel, õpetatakse hästi)	23	20	19
Kokkuhoidev kollektiiv (sh kokkuhoidvad inimesed, kokkuhoidvad õpetajad ja õpilased, ei kiusata, siin on head inimesed, mõnus õppida, mittekiusamine jms)	9	13	22
Muud erisused (2 koolimaja, õppekava, suur õpilaste arv, valikute võimalus)	45	28	29
Ei tea või ei oska öelda	8	3	0
Kokku suhteid ja inimesi, kiitvaid hinnanguid	32	33	41

Tabel 8. Kooli erilisusena välja toodud väärtustega seotud tegurid ja arv vastuste koguhulgast.

5. klasside õpilastest 40% pidas kooli eriliseks häid suhteid või kiitsid õpetajaid ja õpikeskkonda. Üheltpoolt on tulemus sarnane suhetele antud hinnanguna, kuid huvitavaks on siinjuures see, et tegemist on avatud küsimusega ning seetõttu on vastus ka tunduvalt kaalukam. 8. klassi õpilastest peaaegu 42% pidas kooli eriliseks samuti häid suhteid või kiitsid õpetajaid. Siiski leidis kaks õpilast, kes pidasid kooli eriliseks negatiivses mõttes õpetajaid. Igapäeva elus ei tunne üks teismeliste õpetaja kindlasti seda, kuivõrd väärtuslikuks õpilased teda peavad. Tunnidistsipliini rikkumised või korra tagamine tunduvad võtvat suure osa energiast ja õpetaja unustab endale pai teha. Tagasiside küsimustik (mida tihti kardetakse negatiivse hinnangu tõttu)

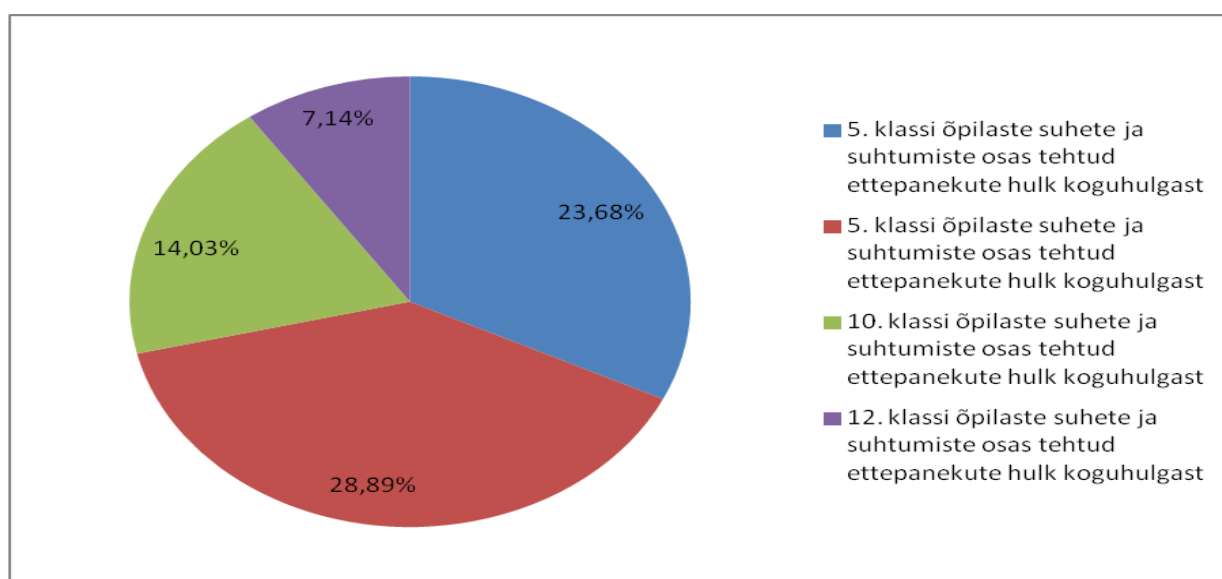
annab seekord hoopis positiivse laengu. Ka 10. klassi õpilastest peaaegu 40% pidas kooli eripäraks häid suhteid ja sõbralikke õpetajaid. Võiksime siinkohal järeldada, et peaaegu pool õpilastest peab kooli tugevuseks häid suhteid ja suhtumist teineteisesse? Võrreldes vastuste hulgaga (ja variatiivsusega üldse) on väga meeldiv kuulda tagasisidena väljatoodud erisusi õpetajate ja õpilaste tubliduse või kokkuhoiduvuse kohta.

Kas selline vahekord õpetajate ja õpilaste kiitmisel on ka parandusettepanekutes koolile? Samas küsimustikus oli järgmise küsimusena erisuste järel muutmistvajav (lisa 3 küsimustik 1). Tegu oli avatud küsimusega ning loetud on kõik ettepanekud, mis üks õpilane tegi. Analüüsiks võtsime välja vastused, mis kirjeldasid õpetajate või õpilaste käitumist või olemust kui muutmist vajavat.

Parandusvaldkond	5.klassid	8.klassid	10.klassid	12.klassid
Õpetajate, õpilaste käitumine või sellega seonduv	18 vastust	13 vastust	8 vastust	3 vastust
Muu (remont, puhvet, söökla, tunniplaan jms)	58 vastust	32 vastust	49 vastust	39 vastust
Ei tea (ei tuleks midagi muuta, kõik on hästi, ei oska soovitada)	11 vastust	20 vastust	8 vastust	6 vastust

Tabel 9. Õpilaste hinnangud parandusvaldkondadele koolis.

Enim ettepanekuid saime inventari ja tunniplaani ning õppekava osas, kuid meid huvitas seekord enam õpetajate ja õpilaste käitumisega seonduv. Need ettepanekud on illustreeritud ka joonisena.

Joonis 4 . Tagaside küsimustikus õpilaste poolt toodud suhtlemise või suhtumise vallas parandusettepanekute osa kõikidest ettepanekutest.

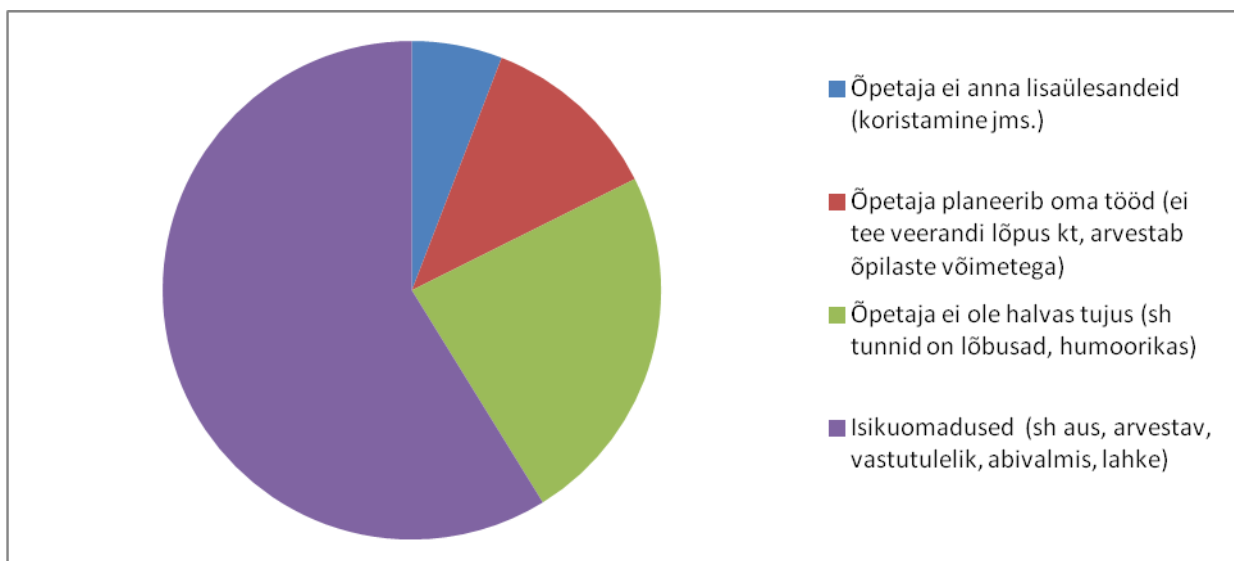
Nooremad õpilased teevad enam ettepanekuid koolile. Ka ettepanekute sisu muutub õpilase kasvades konkreetsemaks. Kui 5. ja 8. klassi õpilane näeb probleemide põhjusena enam õpetajat, siis gümnasist suudab probleemi algpõhjust rohkem näha ja sellest arvatavasti ka erinevus. Võimalik, et teismelise jaoks ongi kool ja õpetaja üks ning seesama ning raskus mingis õppeaines või ebameeldivus koolis kantakse üle õpetajast sõltuvaks teguriks.

Siiski ettepanekute koguarvu vaadates jaotuvad õpetajate ja õpilaste osas tehtud ettepanekud allpool toodud joonisel kõige enam siiski 8. klassi õpilaste kasuks. Samas on nende hulgas ka kõige rohkem neid õpilasi, kes ei oska mingeid muudatus ettepanekuid välja tuua.

Hoolivus õpetajas

Õpilasesindus viis iseseisvalt läbi õpilaste seas (8.-12. klass) uurimuse õpetajate kohta. Kõigepealt püstitati samuti koridori avalik sein „Mis on hoolivus õpetajas?“ (lk 15 foto 2) ja võrdleme neid klassides õpilasesinduse liikmete poolt küsitud näidetega õpetaja omaduste kohta. Analüüsi aluseks samuti õpetajate endi koostatud väärtusi kandva õpetaja mudel. Viimane toob hooliva õpetajana välja järgmised omadused: lugupidav suhtumine igasse õpilasesse, lugupidav käitumine kolleegi suhtes, austav suhtumine lapsevanemasse ja õpilase peresse, lojaalsus oma koolile. Võtsime aluseks selle, kuna see on ka juhendiks õpetajale. Varasemalt välja toodud, õpetajate endi kirjeldused, ei ole laialdaselt juhendina või ideaalina välja reklaamitud.

Joonisena allpool on toodud avalikul seinal nimetatud hoolivuse tunnused õpetaja juures. Kahel juhul oli välja toodud ka konkreetse õpetaja nimi, mis jäi antud analüüsist välja.

Joonis 5. 8.-12. klassi õpilaste arvamused avalikul seinal „Mis on hoolivus õpetajas?“

Enamus väiteid kirjeldasid õpetaja käitumist õpilase suhtes. Õpilane seega näebki õpetajat vaid sellega seondult, kuidas õpetaja isiklikult õpilasesse suhtub, mistõttu mudeli alusel analüüs ei olnud võimalik. Ei kirjeldatud õpetaja ja vanemate vahelisi suhteid ega ka õpetaja suhtumist kolleegidesse, kooli või iseendasse (välja arvatud üks väide riietuse osas).

Õpilasesinduse uurimus 8.-12. klasside õpilaste seas käsitles üldiselt õpetaja häid omadusi ning seetõttu vaatleme, kuivõrd hoolivuse alla käivad omadused üldisest õpetajat kirjeldavast üldse käsitlemist leidis. Jagasime väljatoodud omadused põhiväärtuste kategooriatesse ning samuti tekkis uuesti kategooria „muu“, kuhu alla läksid isiksusejooned, mida eespool pole mainitud või mille mõjutamine isiku enda poolt on raskendatum.

Tarkus	Hoolivus	Vastutus	Muu
37,5%	37,5%	12,5%	12,5%
Näiteks omadused: <i>loov, valdab oma õppeainet, aitab ka individuaalselt, esitab teemat huvitavalt, hea ettevalmistus tunniks, hea väljendusoskus, ei ole vaid vanades traditsioonides kinni, jms.</i>	Näiteks omadused: <i>sõbralik, hea kuulaja, vastutulelik, arvestab õpilase arvamust, mõistev, abivalmis, peab lugu õpilastest, ei ole õpilaste suhtes ükskõikne, jms.</i>	Näiteks omadused: <i>hoiab distsipliini, täidab korrektselt e-kooli, kontroll klassis, lubaduste täitmine jms.</i>	Näiteks omadused: <i>humoorikas, nooruslik, rahulik (ei ole närviline), jms.</i>

Tabel 10. Õpilaste nägemus heast õpetajast õpilasesinduse küsitluse põhjal.

Enim leiavad õpilased õpetajates tarkust ja hoolivust kirjeldavaid omadusi. Kuid ka vastutuse osa. Õpilastele ei ole siinjuures antud mingit juhendit, kuidas kirjeldada õpetajat vaid paluti välja tuua vaid oma õpetajate häid omadusi. Küsitavaks jääb, kas väljatoodud omadused on need, mida õpilased õpetajas enim hindavad või on need omadused, millistega saabki meie kooli õpetajaid enim kirjeldada (ehk mis enim välja paistab)? Nii nagu mitmed eelmised küsimustike osad tõid välja vajaduse süvitsi vastuste otsimiseks on see nii ka õpilasesinduse uurimuse puhul.

Hoolivus õpilases

Väärtuste voldikusse on õpetajate poolt tehtud väärtusi kandva õpilase mudel, kelle kirjeldamiseks nimetati järgmised tunnused: „Väärtusi kandev õpilane on töökas, on avatud uutele teadmistele; peab lugu endast ja teistest, käitub viisakalt, hoolib oma tervisest, peab lugu oma koolist; peab lugu oma riigist, rahvast ja kultuurist, suhtub hoolivalt keskkonda.“

Hooliva õpilasena näeme siinkohal õpilast, kes käitub viisakalt, peab lugu endast ja teistest ning oma koolist ja hoolib oma tervisest.

Väikeste majja oli selle sügise väärtusnädalal püstitatud avalik sein, kus küsimus, mis on hoolivus õpilases? Võtsime analüüsimise aluseks õpetajate mudeli ning jaotasime õpilaste (1.-7. klass) vastused võimalike mudelis kirjeldatud omaduste alla, samuti lisasime kategooria „muu“. Kindlasti on antud jaotus tinglik, kuid annab siiski infot eelkõige selle kohta, mis valdkonnad ei ole piisavalt kajastust leidnud. Lisaks peab selgituseks ütlema, et lugesime abivalmiduse väited üldise viisakuse alla. Samuti oli antud valdkonnas avalikule seinale omaselt palju sümboleid, nimesid ja ka mõned ebasündsad väljendid, kuid need jätsime lugemata. Kokku oli neid siiski vähem, kui kategooria muu all nimetatud väiteid. Sedasi tuli tulemus järgmine:

Viisakas käitumine	Endast ja teistest lugupidamine	Oma tervisest hoolimine	Koolist lugupidamine	Muu
20,75%	54,71%	0	5,66%	18,87%
Näiteks väited (kirjapilt muutmata): <i>pean olema abivalmis, aitan kõiki, ei ülba poisse, ei karju, aitan, hea tuju jms.</i>	Näiteks väited (kirjapilt muutmata): <i>Õpilane hoolib teistest koolikaaslastest, ei kiusa kaasõpilasi, sõbralikus kaaslaste ja õpetajate vastu, aitan oma sõpru, armasta iseennast, siis hoolid ka teistest, aitan abivajajaid, hoolitsen teistest, ära põlga teist, tahe aidata teisi jms.</i>		Näiteks väited (kirjapilt muutmata): <i>kuulan tunnis, hoolitsen kooliasjade eest jms.</i>	Näiteks väited (kirjapilt muutmata): <i>kaitsen kiusatavaid, tolerantsus, teen kodutöid, sallivus, ole hea!, ära löö!, ära usu eelarvamustesse, kellegagi koos olemine, abi saamise võimalused (pöördu kellegi poole) jms.</i>

Tabel 11.1.-7.klassi õpilaste hinnangud hooliva õpilase kohta avalikul seinal väljendatu põhjal

Vähem esines loosungeid, kirjas oli rohkem konkreetseid väiteid ja tegevusi. On hea meel tõdeda, et endast ja teistest lugupidamise tähtsus on jõudnud sedavõrd paljude õpilasteni. Kuivõrd see on ka tegelikus käitumises peegelduv, me kahjuks seekord mõõta ei jõudnud. Kuid nagu mitmed eelmisedki küsimused vajab ka hooliva käitumise analüüs pikemat uurimust läbi vaatluse või intervjuude.

Samal ajal viis eesti keele õpetaja läbi 5.-7. klassides rühmatööd, kus täideti plakatit teemal, mis on hoolivus õpilases (lisa 8). Analüüsimisel arvestasime, et õpetajate väljend „lugupidamine“ on laiem ja selle alla lugesime õpilaste väljendid „hoolin“, „toetan“ ning „hoian“. Plakatil esinenud mõisted võib jagada oma esinemissageduse järgi järgmiselt:

Viisakas käitumine	Endast ja teistest lugupidamine	Oma tervisest hoolimine	Koolist lugupidamine	Muu
17,39%	52,17%	0	0	30,4%
Näiteks väited (kirjapilt muutmata): <i>Kui me ei ütle teistele halvasti siis me hoolime neist, Teiste asjadest hoolitsemine (kui</i>	Näiteks väited (kirjapilt muutmata): <i>Toetame abivajajat, toetame kiusatavat; Hooli igast inimesest Kui me hoolime endast ja oma lähedastest, siis hoolivad ka nemad meist ja siis on maailmas palju vähem kurjust,</i>			Näiteks väited (kirjapilt muutmata): <i>Hoolivus on tähtis, Kaklemine on vale! Iga inimene hoolib kellestki Oleme sõbrad! Vastutulelikud</i>

<i>on kümme kotti ja sinu kott on kõige all, siis sa ei loobi neid teisi kotte laiali, vaid tõstad need ilusasti ära ja siis võtad enda oma</i>	<i>õelust ja vägivalda; Kui me hoolime teistest, siis teised hoolivad meist</i>			<i>õpetajad (lasevad vastata halbu hindeid ja annavad konsultatsiooni)</i>
---	---	--	--	--

Tabel 12. 5.-7. klasside õpilaste hinnangud hooliva käitumise kohta tunni rühmatööde põhjal.

Muu kategooria all olevad väited saaks arutluse abil kuidagi lahti seletada ning kindlasti leida sealt ka peamise idee. Huvitavaks võiks siinkohal pidada seda, et õpilased ei nimetanud seekord oma tervisest hoolimist, enda eest hoolitsemist ning enese hoidmist sedavõrd palju kui õpetajad. Samas peegeldub siinkohal kindlasti enim ka see kategooria, mida õpetajad on enim kinnitanud või millele enim tähelepanu pööranud. Antud kategooriate alusel analüüsimine andis võimaluse võrrelda õpetaja ja õpilase erinevat nägemust hoolivast õpilasest või erinevusi selles nägemuses. Samas kasutades mõnda teist võimalust, saaks vaadelda väidete konkreetsust vastukaaluks nende deklaratiivsusele. Tundub, et õpilaste väited on rohkem loosungi moodi ja õpetajate omad on enam konkreetseid tegevusi pakkuvad. Kas see tähendab, et oleme oma tööd teinud pinnapealselt, kas jäämegi loosungite tasemele?

Võrreldes mõlemaid õpilaste seas läbiviidud uurimusi on tulemus esitatav järgmise tabeli abil.

Kategooria/küsitlus	Viisakas käitumine	Endast ja teistest lugupidamine	Oma tervisest hoolimine	Koolist lugupidamine	Muu
Avalik sein	20,75%	54,71%	0	5,66%	18,87%
5.-7. klasside eesti keele tund	17,39%	52,17%	0	0	30,4%

Tabel 13. Õpilaste hinnangud hoolivale käitumisele võrdluses avalikul seinal ning tunnis.

Suuri erinevusi siinjuures ei avaldu. Kui siis ainult loosungite osas, millest enne oli juba juttu. Tervist ei maini õpilased nii palju kui õpetajad. Kas tegu oli antud situatsioonide tulemusega või üldise pildiga, peab veel täpsemalt uurima. Õpetajad peavad tervislike eluviiside ja tervise hoidmise teemat hakkama uuesti käsitlema. Hea võimalus on selleks ka tervisekomisjoni töö, mis saab uute liikmete ning juhi tõttu sisse ka uue hoo. Huvitav on ka, et viisakust, kui esmast märki lugupidavast suhtumisest õpetajate jaoks, õpilased sedavõrd ei nimetanud. Kas sellepärast, et viisakus on loomulik või sellepärast, et hoolimise all räägitakse ikka enam teistele konkreetse abi osutamisest?

Kokkuvõte

Väärtuskasvatus koolis eeldab ühelt poolt igapäevast tegevust ja teiselt poolt selle pidevat hindamist. Väärtusarendusega alustamisel tuleks samaaegselt arutlemise, refleksiooni ja kommunikatsiooniga läbi viia tulemuslikkuse mõõtmist ja analüüsi. Me püüame minna seda teed. Näiteks samal ajal, kui deklareerisime oma väärtused, alustasime ka küsitlustega, mis uurisid, kas kõik õpetajad deklareeritud väärtusi ka toetavad.

Töös on ära toodud palju väärtuskasvatusalaseid tegevusi. Tegevuste arvu suur muutus meie üldtööplaanis on aga vaid kvantiteedi näitaja. Kvaliteeti näitab õpetajate ja õpilaste mõttelaadi ning käitumise muutumine. Väärtuskasvatuse analüüs eeldabki sügavuti minemist, eeldab tõeni jõudmist läbi olukorra mõõtmise. Me alustasime ka sellega. Alustasime lihtsate küsimustikega, et minna üle keerulisemate meetodite juurde.

Meie noor kool tormab pea ees vastu muutustele ja tuleb pea püsti neist välja. Loodetavasti juhtub nii ka väärtuskasvatusega.

Hoolivuse aasta tõi välja palju osavaid õpetajaid ja leidlikke õpilasi, pani teineteist märkama ning viisakamalt käituma. Ja kuigi me sel korral analüüsisime ja vaatlesime täpsemalt seda osa koolist, mis seotud hoolivuse kasvatamisega, siis on veel kaks väärtust. Meil on ka palju õpetajaid, kelle igapäeva töös põhiorhk kulub tarkuse ja vastutuse väärtustamisele. Kõigi nende kolme väärtuse hoidmise eest rasket tööd teevad õpetajad ongi need, kelle pärast õpilased peavad seda kooli eriliseks ja kelle töö kasvatab neist haritud, vastutusvõimelised ja väärtusi kandvad kodanikud.

Oleme alati oma koolis tsiteerinud K. Ristikivi lootustandvat lauset. „Ka sisaliku tee kivil jätab jälje“. Meie ühe aasta töö või õigemini selle töö alustamine, on jätnud jälje. See jälg on sedavõrd tugev ning revolutsiooniline, et võime kõigile soovitada väärtusarendusega mõtestatult tegelema hakkamist.

Lisad

Lisa 1

Väärtuskasvatuse voldik

Tahame, et kõik lapsed tunneks end koolis turvaliselt ja iga laps saaks võimetekohast õpet.

Hoolime oma kaastlastest ja märkame abivajajaid.

Oleme toeks lapsevanemale.

Vastutame oma tegevuse eest ja käitume vastavalt kehtestatud normidele.

Mina tahaksin olla paekivi, sest see on Eesti rahuskivi.

Mina tahaksin olla kõige suurem kivi, siis näeksin kaugele.

Ma tahaksin olla tubli kivi, kes ei unusta asju koju ega jäta koolitööd tegemata.

Ma tahaksin olla kalliskivi, siis ma oleksin teiste kallis.

Ma tahaksin olla tark nagu tarkadekivi, rikas nagu vääriskivi ja õnnega koos nagu õnnekivi.

Ma tahaksin olla vääriskivi, sest need on väärtsilikud ja erinevad nagu inimesedki.

Ma tahaksin olla ümmargune paks kivi, et olla teistele varjupaigaks.

Auguga kivi oleks hea olla, sest see tooks inimestele õnne.

Ma tahaksin olla sinine kivi, sest minu kooli logo on rukkiliil.

(Valik õpilastöödest)

Väärtustevõrk

TARKUS, HOOLIVUS, VASTUTUS

Väärtused on soovide objektid, mis juhivad meie toimimist. Need on kõlbelised normatiivid, millel põhineb otsustus ja hinnang. Õelda, et mingi asi on väärtuslik, tähendab, et seda tahetakse omada, saada või teha.

Väärtuskasvatust mõistame avaras tähenduses kui isiksuse arengu toetamist, mille kaudu aidatakse lastel/õpilastel saavutada emotsionaalne, sotsiaalne ja kõlbeline küpsus. Väärtusarendusega tegelemisel tuleb eristada väärtusi kui tunnetusobjekte ja väärtusi kui käitumiskalduvusi. Näiteks teadlikkus tervise väärtuslikkusest ei tähendada paraku alati terviseke eluviiside omaksvõttu, kuigi hariduse eesmärgiks on ilmselt mõlemad. Niisiis võib üks väärtus olla ühtlasi nii tunnetusobjekt kui ka käitumiskalduvus ning antud eristus on kasulik eelkõige selleks, et kumbki aspekt ei jääks tähelepanuta.

Väärtuskasvatust peaks täitma nelja ülesannet:

- õpetama enda ja teiste väärtusi ära tundma, märkama (kus väärtused avalduvad?),
- suunama reflekteerima väärtuste üle (kas need on head väärtused? millised võivad olla nende väärtuste järgi tegutsemise tagajärjed?),
- võimaldama vourusi praktiseerida (harjutades kujuneb iseloom),
- olema väärtuste avaldumise peeglik (tagasiside toetab moraalset arengut).

Väärtusi kandva õpilase, õpetaja ja kooli tunnused

Väärtusi kandev õpilane

- on töökas,
- on avatud uutele teadmistele;
- peab lugu endast ja teistest,
- käitub viisakalt,
- hoolib oma tervisest,
- peab lugu oma koolist;
- peab lugu oma riigist, rahvast ja kultuurist,
- suhtub hoolivalt keskkonda.

Tarkus—mõistus ja mälu. Teadmised ja nende kasutamise oskus.

Hoolivus—emotsionaalne tervis ja ligimesearmastus. Turvalisus ja kõlbelisus.

Vastutus—eetilised valikud ja otsused. Me oleme saanud maailma laenuks oma lastelt.

Väärtusi kandvat õpetajat iseloomustavad

- innustunud ja paindlik õppetegevus (kaasaegsed õppemeetodid tasakaalus klassikalistega),
- sügavad ainealased teadmised ja lai silmaring,
- enesetäiendamise soov,
- avatus uuendustele ja loovusele,
- väärtuspõhise õpikeskkonna kujundamine;
- lugupidav suhtumine igasse õpilasesse,
- lugupidav käitumine kolleegi suhtes,
- austav suhtumine lapsevanemasse ja õpilase peresse,
- lojaalsus oma koolile;
- objektiivsus hindamisel ja hinnangute andmisel,
- austav suhtumine eesti keelde ja kultuuri,
- lugupidav suhtumine oma riiki ja rahvasse,
- lugupidav suhtumine teistesse rahvastele ja nende kultuuri,
- avatus demokraatlikele väärtustele.

Tartu Kiviinna Gümnaasiumi põhiväärtused

- Oleme kvaliteetset konkurentsi-võimelist haridust andev õppeasutus.
- Meil on kaasaegne ja akadeemiline õpikeskkond.
- Suuname õpilast elukestvaks õp-
pijaks.
- Arendame õpilasi nende võimete kohaselt.
- Meil on turvaline õpikeskkond.
- Soovime kujundada hoolivaid ja toimetulevaid kodanikke.
- Soovime olla hästitoimiv väärtus-
põhine kool, kus õpilasel on võimalik kujuneda terve elujoakuga isiksuseks ning vastutusvõimeliseks kodanikuks, kes austab oma riiki ja kultuuri.

Lisa 2

Dialog muudatuste sisseviimiseks voldikusse

Panin voldikus tähele, et me püüame kasvatada kahte teineteisele vastutöötavat väärtust: konkurentsivõimekus ja hoolivus. Ühe neist võiks ära koristada. Ma ei koristaks ära, samuti ei teinud seda teised. Küsimus on selles, et hea õpetaja tajub ära tasakaalu. Ta saab aru, milline õpilane vajab hoolivuse poole kallutamist või kellel on hoopis vaja konkurentsivõimet tõsta. Igaühe jaoks ei ole ju üht ja õiget. Ideaal ongi vastuoluline, kuna peab sobima paljudele. Eks ideaal olegi tiibadega ingel, kes peab tegelikkuses olema kahejalaga maapeal ja saatanlikult kaval. Paraku elu ongi mitmepalgeline. Usun, et naudid seda viimast samavõrd kui me kõik teisedki. MEIE PÕHISEADUS VÄIDAB, ET MEIE RIIGI EESMÄRK ON EESTLUSE JÄTKUMINE. SIIT JÄRELDUS: SISERIIKLIKU KONKURENTSI OLLA EI TOHIKS, VÄLJAPOOLE JAH. SEDA VAHET TULEKS SIIS SILMAS PIDADA KASVATAMISEL. ISEASI, KAS SEE ON ÕIGE - KONKUREERIDA TEISTEGA, KEEGI JU HUKKUB. KAS KOOSTÖÖ POLEKS ÕIGEM? ST HOOLIVUS ILMA KONKURENTSITA. MITMEPALGELISUS? KAS SEE POLE MITTE NEGATIIVNE? NAERATAN JA KARGAN KÕRRI? Ja veel :) Miks peab õpetaja olema multikultuurne aga õpilane monokultuurne? Sest monokultuurne ei saa olla tänases maailmas eeskuju. Õpilaselt, tulenevalt tema arenevast isiksusest ja psühhoneuroloogiast, me ei saa eeldada multikultuurilisust. Ehk gümnaasiumi lõpuks, kuid see on juba kõrghariduse ning harituse teema. Ja viimast me ju õpetajalt eeldame? MA EI TEA, ÜHEKSANDIKUD ON KÜLL MULTIKULTUURSUSELE VASTUVÕTLIKUD. OMA TUNDIDES KOGETUD ASI. KAASAAITAVAD KA NÄITEKS KEELETUNNID, KUS RIIVATAKSE ANTUD KEELE KULTUURIRUUMI. JA KA EESTI EI OLE ENAM MONOKULTUURNE, NII ET LASTEL MÕJUREID KÜLL, ROHKEM KUI MEIL - VANADEL.>> Tarkus on mõistus ja mälu. Aga mis on mõistus? Defineeri. MÕISTUS PEAKS OLEMA PROTSESSOR (KASUTAN ARVUTI ANALOOGI). MÄLU SEEGA SALVESTI. TARKUS OLEKS SIIS VÕIMEKUS LAHENDADA ÜLESANDEID - KIIRE SORIMINE MÄLUS+UUTE SEOSTE TEKITAMINE+UUE VÄLISINFO (SISESTUSE)LIITMINE= LAHENDUS. NII, ET MÕISTUS ON INFOTÖÖTLUSE ORGAN. ÜLDISELT ON REEGLIKS MITTE KASUTADA MÕISTEID, MIDA DEFINEERIDA EI SUUDA. NOH ET DEFINEERID TARKUST LÄBI DEFINEERIMATU MÕISTE. MÄLU KOHTA ON TEOORIA, ET INFO EI ASUGI AJUS, VAID "õhus", ST MEID ÜMBRITSEB INFOVÄLI, KUS ON KÕIK VAJALIK INFO OLEMAS. JA NÜÜD OLENEBKI MEIE PROTSESSORIST, KUIDAS ME SEALT SELLE KÄTTE SAAME. PÕNEV! JA HAAKUB KA KÕIKJALOLEVA JUMALA TEOORIAGA. ST MEIE KÕIK OLEMEGI JUMAL JA MEIE TOODETAV INFO ON KÕIGILE KORRAGA KÄTTESAADAV (OLENEB PROTSESSORIST) Muide, iga õpikeskkond on väärtuspõhine, küsimus milliste väärtuste? Jah. Meie deklareeritud väärtuste. MEIE DEKLAREERITUD VÄÄRTUSED ON VASTUKÄIVAD, EI ÜHTI RIIGI PÕHISEADUSEGA, ON NII ÕELDA PÄEVAPOLIITILISED, MITTE ÜLDINIMLIKUD. Väärtuste definitsiooniga pole ka rahul. Ei pea olema omamistahet, saamissoovi ja tehatahtmist. Ma ei taha omada päikeseloojangut mere ääres, ma ei taha seda ka ise teha. Aga on väärtus. Ja ma ei pruugi soovida ka kullahunnikut, jätab külmaks, aga on väärtus. Seal on ka eespool, et see on soovide objekt, mis juhib meie käitumist. Võib-olla, et sa otseselt ei taha rahahunnikut, kuid selle võimalik saamine ning see, et sa seda väärtuslikuks pead, juhib mingil hetkel ikkagi sind seda "üles korjama". Ma saan aru, mida sa silmas pead, kuid see on lihtsustatud selgitus õpetajal õpilaste jaoks kasutamiseks. Meie keskendusime õpetaja töö lihtsustamisele õpilaste juhendamise jaoks. VÄÄRTUS ? SEE ON HINNANG. SÕLTUB HINDAJAST. HINDAJA ON KULTUURIPRODUKT. HINDAB LÄHTUVALT OMA (MONO VÕI MULTI-)KULTUURI KIJUNENUD SEISUKOHAST. KULTUURI SEES ON KA ALMKULTUURE (EESTLASED / PUNKARID), ALAMKULTUURI HINNANG EI KATTU 100% PÕHIKULTUURI HINNANGUGA. SIIT: VÄÄRTUS ON MINGI GRUPI VÕI ÜSIKISIKU KULTUURITAUSTALE PÕHINEV SUBJEKTIIVNE HINNANG. (JUST MÕTLESIN VÄLJA :)

Kui suunad reflekteerima väärtuste üle, et kas need on head väärtused, siis mis on hea? Defineeri. DEFINITSIOONI EI LEIDNUD : (HEA ON SUBJEKTIIVNE VÄÄRTUSHINNANG, MIS PÕHINEB VAATA EELMIST! Refleksioon tähendabki seda, et kaalutakse seda, mis on hea kellegi jaoks, mingil hetkel, mingites tingimustes. Arutelu õpilasega käibki selle ümber, kuidas pidada midagi paremaks ning põhjuste kaalumist, miks seda teha. Me ei ütle väärtuskasvatases, mis on hea vaid me küsimegi, mis on hea. Kuule, minu 3-aastane ka teab, mis on hea. Temale. See on ju subjektiivne emotsioon. JUST , KUIDAS SAAB SUBJEKTIIVSELT TEADA, SAAB AINULT ARVATA, LOOTA.

Lisa 3

Küsimustikud

Küsimustik nr 1 (kooli tagasiside küsimustik 2010/2011.5,8, 10 ja 12. klassi õpilastele)

Analüüsi alla on võetud küsimused:

Missugused on sinu suhted klassikaaslastega?

Vastusevariandid: väga head, head, keskmised, halvad, väga halvad

Kas sinu klassis esineb narrimist või kiusamist?

Vastusevariandid: üldse mitte, üksikud juhtumid ainult, vahetevahel esineb, sageli esineb, seda juhtub peaaegu iga päev.

Kas hästi õppimine on sinu klassis oluline? (tarkuse väärtustamine)

Vastusevariandid: väga oluline, oluline, enam-vähem, eriti mitte, üldse mitte

Mis teeb meie koolist erilise kooli?

Küsimustik nr 2 (Väärtustevõrgu alustamine 2010)

Õpetajad said A4 paberi, kuhu oli kirjutatud „tarkus, hoolivus, vastutus” ning jäetud iga mõiste vahele 10 rida tühja paberit. Eespool oli ka suunavad küsimused: Mida järgnevad mõisted teie jaoks tähendavad? Mis meie koolis seda väljendab või peaks väljendama? Mis näitab, et see väärtus meil on? Mis näitab, et see väärtus meil puudub?

Lisaks olid veel küsimused:

Milles seisab teie arvates väärtuskasvatus ja milleks seda vaja on?

Millistest väärtustest õpetajatööd lähtute?

Kuivõrd peate võimalikuks tegelda väärtuskasvatusega ainetunni raames?

Mis on peamised takistavad tegurid, mis takistavad väärtuskasvatuse rakendamist?

Küsimustik nr 3 (Väärtusnädal 2011)

1. Nimetage 3-5 väärtust, milles oma töös lähtute. Põhjendage, miks just nendest?
2. Milliseid meetodeid, tegevusi kasutate väärtuskasvatuseks?
3. Kus ja kuidas väljenduvad kõige paremini meie kooli (deklareeritud) väärtused?
4. Millise väärtusega tuleks meie koolis kõige enam tööd teha?
5. Kuidas käsitlesite eelmisel aastal lastega hoolivuse teemat?

Lisa 4

Projekt „Hoolivusaasta kokkuvõtted”

Eesmärk: läbi hoolimise ja hoolivuse teema käsitlemise pöörame tähelepanu koolivägivallale ja ligimese märkamise tähtsusele. Kokkuvõtete päev on väljundiks parimatele töödele ja õpilastele, et teavitada ka teisi hoolimise tähtsusest ning sellest, mis see õpilaste jaoks tähendab. See on väljundiks ka andekatele õpilastele, kes suudavad ja tahavad esineda publiku ees omaloominguga. Tunnustame hästi tehtud ettekandeid, luuletusi, kirjatöid. 1.-7. klasside õpilased lähevad külla suurte majja, suurendatakse „meie kooli tunnet”. 9. klasside õpilased saavad lisaks teemakohasele päevale näha ka enne ühe olulise etapi lõppemist oma elus, millised nad olid mõned aastad tagasi ja kuidas mõtlesid.

Aulatunnis tulevad ettekandmisele õpilastööd ja õpilaste esituses hoolivusest ettekanded. Alates kõnedest ja luulest kuni etüüdideni

10.00 Kitarrid Harald Smirnov ja Karl Treial (Inga Sermat)

10.05 Avasõna (direktsioon)

10.08 Sissejuhatus ja idee-hoolivuse aasta (A-L. Blaubrück)

10.12 Kõne hoolivusest 5. kl essee põhjal 5a T. Juhanson (E. Metsalu)

10.15 „Mina hoolin!” 4. klass (K. Näär)

10.20 2. klass Väikesed filosoofid (E. Piirimägi)

10.27 L. Kalajase kõne 7d, (T. Teppo)

10.29 Kõne hoolivusest Kaisa Maria 7e (M. Urb)

10.32 „Sõbralik kaaslane 2011” Maria de Los Doleores Perez Toribios ja Kristel Zimmer

10.35 Etendus (T. Teppo ja näitering)

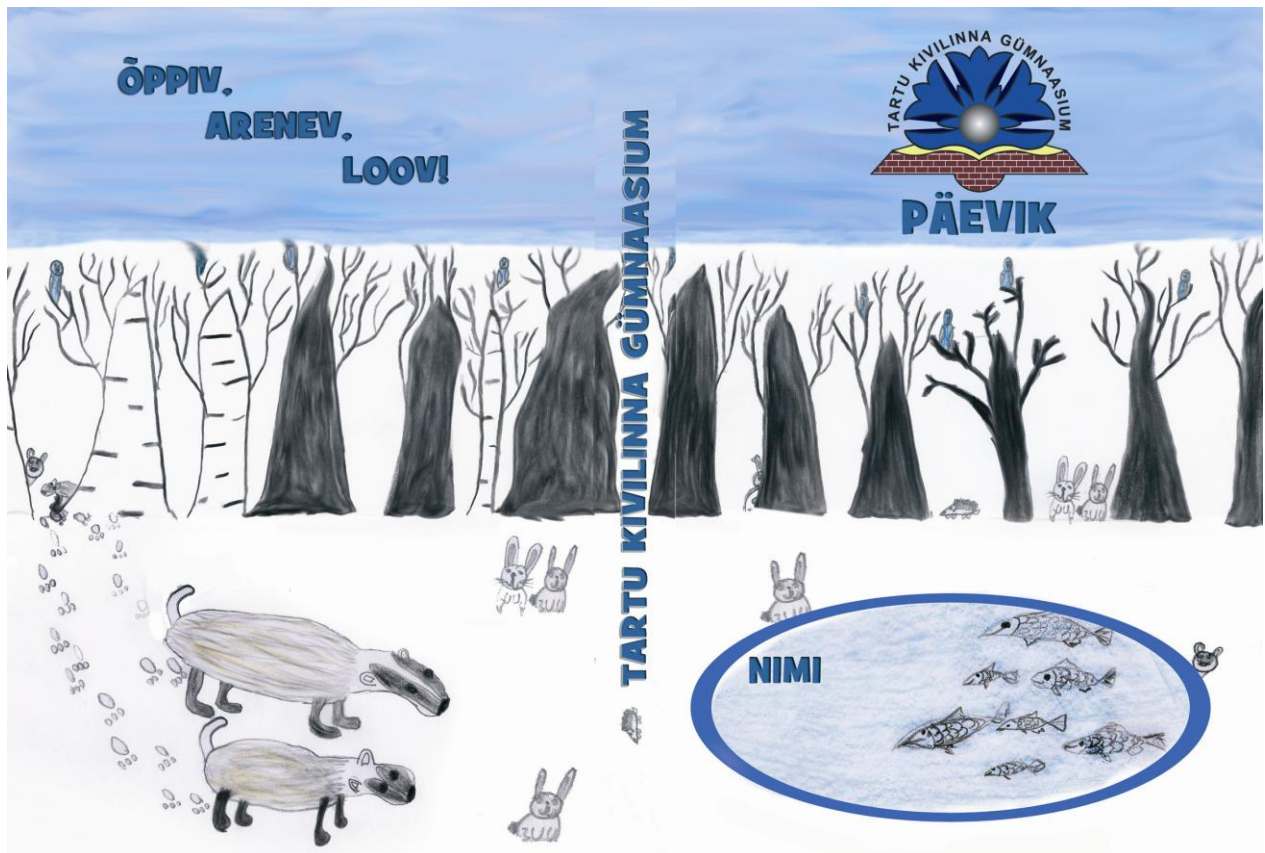
10.40 Kitarrid

Lisa 5

Kivilinna kett

Lisa 7

Kivilinna Gümnaasiumi õpetajate tantsurühm

Lisa 8

Hoolivuse teemal tehtud rühmatööd 5.-7. Klassides (valik)

